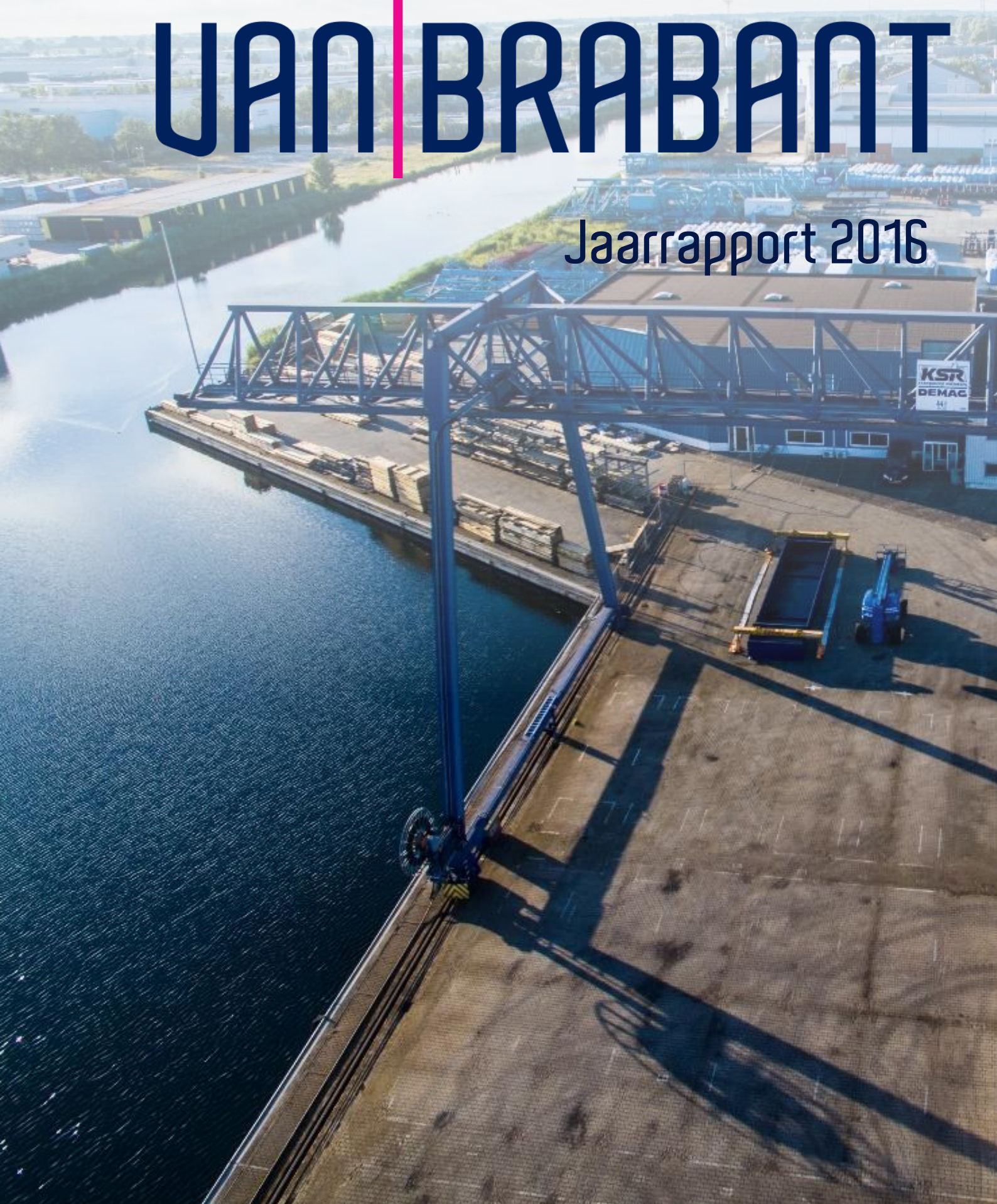


# REGIO | HART VAN BRABANT

Jaarrapport 2016







# Inhoudsopgave

1. Inleiding .....	5
Leeswijzer .....	5
2. Bedrijvigheid .....	7
2.1 Smart Industry (Aerospace & Maintenance).....	8
2.2 Logistiek.....	9
2.3 Leisure .....	10
2.4 Care.....	11
3. Arbeidsmarkt.....	13
4. Zorg voor jong en oud .....	17
4a. Jeugdhulp .....	21
5. Veiligheid .....	25
6. Milieu .....	29
7. Ruimte & Bereikbaarheid .....	33
8. Organisatie & Strategie.....	45
9. Paragrafen .....	49
9.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	49
9.2 Financiering.....	51
9.3 Bedrijfsvoering.....	51
9.4 Rechtmatigheid.....	52
9.5 Algemene dekkingsmiddelen, post onvoorzien en structureel/incidenteel.....	54

<b>10. Financiële rapportage</b> .....	<b>55</b>
<b>10.1 Rapportage in cijfers</b> .....	<b>55</b>
10.1.1 Overzicht van baten en lasten in euro's .....	57
10.1.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 2016 .....	59
10.1.3 Toelichting op de balans per 31 december .....	60
10.1.4 Toelichting op de staat van baten en lasten .....	66
<b>10.2 Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen</b> .....	<b>71</b>
<b>10.3 Overige gegevens</b> .....	<b>74</b>
10.3.1 Algemene reserve .....	74
10.3.2 Voorstel resultaatbestemming .....	75
<b>11. Vaststellingsbesluit</b> .....	<b>78</b>

# 1. Inleiding

Het jaar 2016 was het eerste uitvoeringsjaar van de strategische meerjarenagenda. De verantwoording over 2016 gaat over kaderbegroting 2016 die vooral technisch van aard was. Daarnaast wordt verantwoording afgelegd over de activiteiten die in 2016 hebben plaatsgevonden en zijn voortgekomen uit beleidsinhoudelijke keuzes en de strategische meerjarenagenda 2016-2020.

Omdat aan het eind van 2015 nog wijzigingen hebben plaatsgevonden in de begroting voor 2016 is de oorspronkelijke begroting gewijzigd en heeft dit geleid tot de zogenaamde herijkte begroting 2016. Die begroting wordt in deze jaarstukken verantwoord.

2016 was in meerdere opzichten een bijzonder jaar. Voor het eerste werd een Verenigde Vergadering van raden gehouden, waarin de raadsleden zich konden uitspreken over de strategische meerjarenagenda 2016-2020. De meerjarenagenda werd uiteindelijk, in aangepaste vorm, medio 2016 vastgesteld als leidraad voor de inzet van onze regionale samenwerking de komende jaren. Met daarin een focus op de domeinen Mens & Samenleving, Leefomgeving & Milieu en Economie. Die we naar analogie van de 'kapitalen' people-planet-profit in evenwicht met elkaar willen ontwikkelen.

Naar aanleiding van de Verenigde Vergadering werd onderzoek gedaan naar verbeteringsmogelijkheden voor de democratische legitimatie van onze samenwerking. Ook in dit proces werd veel betrokkenheid bij de raden geconstateerd.

En in het kader van een goede informatievoorziening verscheen in 2016 voor het eerst de nieuwsbrief 'Vanuit het hart' met 7 edities dat jaar. Gevolgd door een update van onze website, waarop nu ook een 'smoelenboek' van raads- en collegeleden te vinden is.

Daarnaast werd de interne programmastructuur tegen het licht gehouden en verbeterd.

En dit alles uiteraard met de bedoeling om met elkaar onze ambities te realiseren en samen de goede dingen voor onze regio te doen. Kortom, het was een druk jaar waarin hard is gewerkt en veel is gebeurd. Zowel qua inhoud als relatie. Een mooie basis om in 2017 op voort te gaan.

## Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken wordt ingegaan op de resultaten die in 2016 in de diverse beleidsvelden zijn geboekt. De indeling sluit aan op de kaderbegroting 2016.

De beleidsinhoudelijke toelichting informeert u over de ondernomen activiteiten binnen Regio Hart van Brabant. Daarnaast wordt op hoofdlijnen ook ingegaan op de activiteiten die bij Midpoint Brabant hebben plaatsgevonden. Uiteraard levert Midpoint Brabant als zelfstandige stichting een eigen jaarrekening met verantwoording op. Omdat de activiteiten echter mede gevoed worden door middelen uit Regio Hart van Brabant, zowel door financiële ondersteuning als door de in-kind (om niet) inzet van ambtelijke capaciteit, schetsen we hier volledigheidshalve toch kort de in 2016 behaalde resultaten.

Hoofdstuk 10 gaat over de financiële rapportage van onze gemeenschappelijke regeling Regio Hart van Brabant.



## 2. Bedrijvigheid

Regio Hart van Brabant faciliteert vanuit het publieke domein de ontwikkeling van innovatieve arrangementen die bijdragen aan de economische structuur van de regio. Het economische ontwikkelprogramma hebben we als regio belegd bij de tripartite samenwerking met ondernemers en kennisinstellingen in Midpoint Brabant. De regionale begroting 2016 richtte zich op de economische speerpunten Logistiek, Smart Industry, Leisure en Zorg.

De samenwerkende gemeenten in Regio Hart van Brabant faciliteren de economische ontwikkeling via een aantal gerichte versterkingen die vanuit het publieke domein geregistreerd worden, onder aanvoering van het portefeuillehouders overleg Economische Zaken, Recreatie en Toerisme (EZRT). Samen streven ze naar één gemeenschappelijk doel:

*“ De regio verzilvert economische kansen door versterking van haar economische basis en het valoriseren van maatschappelijke uitdagingen*

In algemene zin verdient opmerking dat het cluster Aerospace & Maintenance zich heeft verbreed naar Smart Industries, en dat het programma Zorg (Care) minder een economische oriëntatie heeft gekregen, maar zich vooral richt op het creëren van meerwaarde door (sociale) innovaties en Living Labs.





## 2.1 Smart Industry (Aerospace & Maintenance)

### Wat wilden we bereiken in 2016?

Voor het programma op Aerospace & Maintenance is de opgave een verbreding te maken van deze nichemarkt naar de bredere oriëntatie op de moderne maakindustrie. Daarbij staan productietechnologie (innovaties bij processen, materialen en mensen) en simulatie (bij onderhoud en opleidingen) centraal. Het programma is breed en de sector moet hier als geheel baat bij hebben. Concreet zichtbaar wordt het resultaat in ieder geval op het fysieke kristallisatiepunt Gate 2.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- | Op Gate2 is in 2016 het Air Mobility Training Center (AMTC) geopend. In het AMTC zijn twee simulatoren van de Koninklijke Luchtmacht gestationeerd en worden trainingen aan luchtmacht personeel gegeven. Dit het resultaat van een aantal jaren gezamenlijk verkennen van de mogelijkheden om het AMTC op Gate2 een plek te geven.
- | Op Gate2 is ook het centrale Fieldlab van Campione gerealiseerd. Dit is een nationale Smart Industry proeftuinomgeving gericht op het 100% voorspelbaar maken van onderhoud. Op dit project zijn onderwijsinstellingen (ROC, Avans) en meer dan 25 bedrijven aangehaakt. Bij Fujifilm is ook een zogenaamd living lab gerealiseerd waar (onderzoeks-)data gegeneerd worden voor het project. Voor CAMPIONE is externe financiering via OP-Zuid gerealiseerd van meer dan € 6 miljoen, wat is aangevuld met cofinanciering vanuit de provincie en de gemeenten Tilburg en Gilze en Rijen.
- | Tilburg University huisvest het projectoffice van CAMPIONE. Op deze locatie kunnen bijeenkomsten en overleggen tussen projectpartners gehouden worden. Gecombineerd met het 3d Print Lab en het DafLab Technology ontstaat daardoor een nieuw smart industry cluster in de regio.
- | Daarnaast zijn er meerdere netwerkbijeenkomsten georganiseerd waaronder in samenwerking met de Rabobank op het Aeroparc een bijeenkomst over Smart Industry voor het bedrijfsleven in Zuid-Nederland. En bracht ook het provinciebestuur een bezoek aan Gate2.



Foto: Erwin Goossens

## 2.2 Logistiek

### Wat wilden we bereiken in 2016?

Het programma logistiek richt zich ook in 2016 op het verbeteren van het logistieke vestigingsklimaat in de regio en de positie van Midden-Brabant als logistieke topregio in Nederland en Europa. Via bestuurlijke overleggen en de werktafels Human Capital, Innovatie en Imago organiseren we aandacht en inzet voor zowel de harde als zachte ontwikkelingen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- | Door een overheveling vanuit 2015 groot € 100.000 is in 2016 extra loopvermogen georganiseerd voor de uitvoering van het programma logistiek. Dit loopvermogen is gericht op enerzijds het versterken van de business development capaciteit (conform de afspraken van de Logistieke agenda Brabant). En anderzijds op de coördinatie van Logistiek Midden-Brabant en het verzorgen van een inhoudelijk programma voor het Huis van de Logistiek.
- | Onderdeel hiervan was het verzorgen van promotie en acquisitie via o.a. een nieuwe website, het opstellen van een factbook (Het Logisch Middelpunt), promotiemateriaal, de Dag van de Logistiek en diverse netwerkbijeenkomsten.
- | De inzet op het gebied van business development heeft geleid tot het opzetten en uitvoeren van het Pitch Logistics. Met diverse stakeholders zoals Starterslift, Midpoint, BOM, REWIN en gemeente Tilburg is de organisatie vormgegeven. Er zijn daarna logistieke starters gescout. Vijf van deze starters hebben zich uiteindelijk gepresenteerd tijdens het evenement “De beste logistieke starter van Brabant”.
- | Qua bedrijfsontwikkelingen in de logistiek vermelden we de volgende high lights:
  - Bol.com opende in 2016 haar 50.000 m2 tellende fulfillment center op haven 8 in Waalwijk. Dat levert naar schatting ongeveer 1.000 extra banen op. Ondertussen heeft de nieuwbouw in Londen een International BREEAM Award binnengesleept, voor een ‘outstanding’ prestatie op het gebied van duurzaam bouwen. Nog tijdens de bouw besloot men een optie te nemen op het naastgelegen perceel van 8,4 hectare groot.
  - XPO verdubbelde haar Benelux distributiecentrum voor H&M op Vossenbergh in Tilburg. De omvang groeide van 24.000 m2 naar 48.000 m2.
  - NSK startte, eveneens op Vossenbergh, met de nieuwbouw van haar Europese distributiecentrum van 17.000 m2 in januari 2017.
  - Rhenus Contract Logistics kondigde de bouw aan van haar Nederlandse hoofdkantoor, langs de A58. Het gaat om 60.000 m2 warehouse en 3.000 m2 kantoor. Er komt 30.000 m2 zonnepanelen op het dak. De stroom die deze leveren wordt voor 2/3 teruggeleverd aan het net. Het hoofdkantoor levert naar verwachting 250 banen op. De bouw start in 2017.

## 2.3 Leisure

### Wat wilden we bereiken in 2016?

Het programma leisure richt zich op groei van de dagrecreatie en het meerdaags verblijf, toename Leisure omzet, verdubbeling werkgelegenheid en nieuwe investeringen in de regio. Dit realiseren we door één of twee trekkers met internationale aantrekkingskracht en een aantal middelgrote trekkers toe te voegen; uitbreiding van verblijfsaccommodatie; versterken en innoveren van bestaande kwaliteiten.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- | Stimuleren meerdaags verblijf en duurzaam vervoer: onderzoek verblijfsaccommodaties; verkenning regionaal Leenfietsstelsel; pilot (elektrische) fiets (uitvoering in 2017); verkenning kansen waterrecreatie (8 kansen benoemd; uitwerking in 2017 waaronder een thematische fietsroute 'varen en fietsen in de regio').
- | Recreatieve routenetwerken: randvoorwaarden (financiering / inhoud, rol van individuele gemeenten) met elkaar ingevuld voor 'vervanging van de centrumverbindingen in het routenetwerk' en 'vervanging van fietsknooppuntenborden'. Er is € 40.000 besteed (overgeheveld uit resultaat 2015 naar 2016) aan het vervangen en aanpassen van de borden van het fietsroutenetwerk Hart van Brabant.
- | Slow Leisure: Samenwerkingsproject 'slow Leisure: op zoek naar nieuwe verbindingen', tussen NHTV - ondernemers – regio (resultaat: regieplan voor 16 ondernemers); verkenning mogelijkheden tot samenwerking met Streekweb; bijeenkomsten met slow Leisure ondernemers over o.a. social media, samenwerking.
- | Stimuleren vestiging grootschalige/middelgrote Leisurevoorzieningen in regio: T.b.v. actualisatie en gebiedsgerichte uitwerking Kanskaart Leisure 2.0. zijn eisen en wensen vanuit verschillende invalshoeken in beeld gebracht; uitvoering in 2017.



- | Voortzetten en uitbouwen Leisureloket, ook in relatie tot logiesaccommodaties:  
Een systeem (clinchpad) in gebruik genomen om per initiatief inzichtelijk te hebben welke initiatieven bij het loket zijn binnengekomen, welke status ze hebben en wie binnen het Leisureteam (Midpoint, regio, Vitaal Leisure Landschap) het initiatief verder helpt.
  
- | Uitstraling van de regio:  
I.s.m. Vitaal Leisure Landschap heeft een groep studenten / net afgestudeerden in een pressure cooker ideeën uitgewerkt rondom de uitstraling van de regio als Leisureregio.
  
- | Effectieve en efficiënte organisatie van het totaalprogramma Leisure:  
Eind 2016 zijn regio, Midpoint en Vitaal Leisure Landschap gestart met het opstellen van een integraal inhoudelijk programma, om in 2017 ook de organisatie op het gebied van Leisure logisch en efficiënt vorm te geven.
  
- | Uitwerking Leisure Ontwikkel Fonds:  
In 2016 is gewerkt aan het verder vormgeven van het Leisure Ontwikkel Fonds, waarin de regio (via Midpoint Brabant) samen met De Efteling, Libéma (Beekse Bergen) en de provincie via leningen aan leisure-ondernemers innovaties stimuleert, die bijdragen aan het verhogen van de bezoekersaantallen en bestedingen in recreatie en toerisme in Brabant. Daarbij is tevens inzet gepleegd om de andere regio's van Brabant aan boord te krijgen. Vanuit 2015 is € 100.000 overgeheveld welke als investeringsbijdrage namens onze regio aan het fonds is toegevoegd.
  
- | Verbinding bedrijvigheid en ruimte:  
Bedrijvigheid en ruimte hebben in de praktijk een nauw samenspel. Dat geldt evengoed voor leisure als voor logistiek en smart industry. Daarom attenderen wij u hier op enkele onderwerpen die in hoofdstuk 7 zijn vermeld, zijnde: Vitaal Leisure Landschap, NP Loonse en Drunense Duinen, bidboek Van Gogh National Park, en de Ruimtelijke Economische Agenda (in ontwikkeling met West-Brabant).

## 2.4 Care

Voor de zorgsector geldt dat vrij recent een programma op gang is gekomen dat uitgaat van de regio als proeftuin voor zorg & technologie, waar gezond ouder worden hand in hand gaat met technologische innovatie en maatschappelijke implementatie. Dat uit zich in drie programmalijnen: dementie, preventie en ICT en zorg.

De proeftuin 'Dementie' was in 2016 een belangrijk project dat onder het programma van Midpoint valt. De Brabantse proeftuin dementie werkt met Communities of Practices (CoP's). Vertegenwoordigers van gemeenten, zorgorganisaties, UvT, Fontys, Avans en ondernemers hebben hierin samengewerkt aan oplossingen voor problemen met zelfstandigheid bij mensen met dementie die thuis wonen.

Gemeenten in de regio Hart van Brabant nemen daarnaast actief deel aan het project Dementie Vriendelijke Regio/gemeenten. Deelname aan dat onderdeel is hoofdzakelijk een publieke aangelegenheid.

Een tweede belangrijk project is de proeftuin 'Persoonlijk gezondheidsdossier', dat gericht is op zelfmanagement van de patiënt. Daarnaast is ingezet op E-health innovatie.

## Uitvoeringsprogramma 2016 Regio Hart van Brabant

Regio Hart van Brabant heeft vanuit het publieke domein de ontwikkeling van innovatieve arrangementen gesteund die bijdragen aan de economische structuur van de regio. Dat gebeurt onder aanvoering van het portefeuillehouders overleg Economische Zaken, Recreatie en Toerisme van de Regio Hart van Brabant. Er zijn accenten gelegd ter facilitering van de economische programma's van de regio. Het budget à 450.000 dat beschikbaar was voor het faciliteren van de Midpoint Brabant programma's is hoofdzakelijk besteed aan het faciliteren van de vier sectorale ontwikkelprogramma's vanuit de publieke verantwoordelijkheid.

In de onderstaande tabel wordt weer gegeven hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Bedrijvigheid	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	
Programmakosten	450.000		385.890		V 64.110
Bijdrage uit gemeenten		200.000		200.000	-
Toevoeging vanuit Algemene Reserve		200.000		200.000	-
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		50.000		50.000	-
<b>Totaal</b>	<b>450.000</b>	<b>450.000</b>	<b>385.890</b>	<b>450.000</b>	<b>V 64.110</b>

### Toelichting programmakosten

Een nadere uiteen splitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij 'toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

### Toelichting Algemene Reserve

In 2015 is door het Algemeen Bestuur besloten om € 200.000 te reserveren voor Logistiek Loopvermogen en Leisure Ontwikkelfonds.

### Toelichting Reserve werkagenda

Door het Algemeen Bestuur is bij het vaststellen van de jaarrekening 2015 € 50.000 beschikbaar gesteld voor borden van het fietsnetwerk Hart van Brabant (€ 40.000) en loyaliteitsprogramma Visit Brabant en Cross Border Leisure Lab (gezamenlijk € 10.000).

### 3. Arbeidsmarkt

Het regionaal arbeidsmarktprogramma is nauw vervlochten met de sectoraal georiënteerde economische ontwikkelprogramma's van de regio. Vanuit het portefeuillehoudersoverleg arbeidsparticipatie wordt gewerkt aan een goed functionerende arbeidsmarkt voor werkgevers, werkzoekenden, werkenden en uitkeringsgerechtigden. De uitvoering van de publieke taken is belegd bij Regio Hart van Brabant. Aan de triple helix ambities werkt Midpoint Brabant.

Tussen de uitvoeringsprogramma's van Hart van Brabant en Midpoint Brabant bestaat maximale samenhang. Dit komt onder meer tot uiting in het feit dat in het programma vanuit één strategie gewerkt wordt aan de realisatie van een gezamenlijk maatschappelijk doel:

“ De regio heeft een goed functionerende arbeidsmarkt: iedereen doet mee.

#### Uitvoeringsprogramma 2016 Regio Hart van Brabant

Regio Hart van Brabant heeft zich in 2016, onder inhoudelijke sturing van het portefeuillehoudersoverleg Arbeidsparticipatie, gericht op de publieke opgaven zoals het (helpen) realiseren van baanafspraken. Op basis van de strategische meerjarenagenda is een uitvoeringsprogramma voor 'Mens & Samenleving' opgeleverd. Belangrijk speerpunt dat daarin benoemd is de realisatie van een Jeugdwerkloosheidsvrije zone.



### Hoe willen we dit concreet bereiken?

Er worden extra inspanningen geleverd om op termijn alle jongeren in de regio perspectief te bieden op een passende opleiding, werk en/of zorg. Een verbetering van de mobiliteit in de regio is nodig om ontslag bedreigde werknemers tijdig om te scholen naar werkzaamheden in sectoren waar sprake is van een krappe arbeidsmarkt. De publieke dienstverlening aan bedrijven (ontzorgen) wordt verbeterd door ze onder andere te ondersteunen bij reshoring-vraagstukken en het vervuld krijgen van vacatures.

#### Wat wilden we bereiken in 2016?

- (1) Een Mobiliteitscentrum starten en 800 omscholingstrajecten financieren in de periode tot en met april 2018.
- (2) Reshoring tool in gebruik nemen. Regio Midden Brabant profileren op dit thema.
- (3) Start implementatie programma Jeugdwerkloosheid vrije zone.
- (4) Realiseren van 430 baanafspraken door het Regionaal werkbedrijf.
- (5) Human Capital Agenda's opleveren voor Leisure, Logistiek en Techniek.
- (6) Het ondernemersnetwerk voor het Ondernemersakkoord laten groeien.

## Wat hebben we hiervoor gedaan?

### 1.

- | Er is een subsidieaanvraag bij het agentschap SZW voor de benodigde financiering gedaan (=gehonoreerd).
- | Het mobiliteitscentrum is gestart, hiervoor is de verbinding gelegd met het LeerwerkLoket. In 2016 zijn ongeveer 80 omscholingstrajecten ingezet. Vanwege veranderingen in de arbeidsmarkt en een tegenvallende vraag vanuit de bedrijven (minder vacatures) en de zorgsector is begin 2017 besloten om het beoogde aantal te financieren omscholingstrajecten naar beneden bij te stellen tot 400. De gecontracteerde bedrijven hebben andere keuzes gemaakt m.b.t. instroom van personeel. Logistieke bedrijven kozen vaker voor het aantrekken van arbeidskrachten via uitzendorganisaties en het aantrekken van moe-landers, ten nadele van personen die een omscholingstraject volgen. Voor dit project zijn voor 2016 tot en met april 2018 afspraken gemaakt met een tweetal grote bedrijven uit de logistieke sector, een groot bedrijf in Leisure en met de zorgsector. De kosten van dit project worden gefinancierd uit sectorfondsen. In 2016 zijn ongeveer 80 omscholingstrajecten ingezet. Begin 2017 is besloten om het beoogde aantal te financieren omscholingstrajecten naar beneden bij te stellen tot 400.

### 2.

- | De Reshoring tool is gelanceerd en in gebruik bij regionale bedrijven. Platform Reshoring Connection is gestart en landelijk is veel interesse in de aanpak en tool.

### 3.

- | Het programma Jeugdwerkloosheidsvrije zone is ondergebracht bij Midpoint Brabant. Inmiddels zijn talrijke initiatieven gestart als onderdeel van het programma. We noemen onder andere de start van een jongerenpunt bij alle regiogemeenten die jongeren begeleiden richting werk, scholing en/of zorg.
- | Verder is een marketingbureau gestart door en voor jongeren voor de ontsluiting van het aanbod van trajecten voor jongeren.

### 4.

- | Het regionaal Werkbedrijf heeft meer dan 340 plaatsingen van arbeid beperkten bij bedrijven gerealiseerd.

### 5.

- | Op verschillende wijzen is verbinding gelegd met de Human Capital Agenda's Zorg, Techniek, Logistiek en Leisure (bijvoorbeeld assessment centre Logistiek, kennisworkshops VMBO Techniek).



## 6.

- | Ondernemers hebben inmiddels het roer van het Ondernemersakkoord zelf in handen. Aan ambitie geen gebrek, want binnen 2 jaar willen de ondernemers groeien naar 1000 plekken voor de participatiedoelgroep binnen het netwerk van ondernemers.
- | In 2016 zijn via gemeenten minimaal 360 plaatsingen op werk en 88 werkervaringsplaatsen gerealiseerd in een netwerk van inmiddels van 87 ondernemers. De resultaten van UWV Werkbedrijf zijn nog onbekend.
- | In 2016 is daarnaast een start gemaakt met de sectorspecifieke aanpak via zogenaamde sectortafels. Per sector wordt zodoende onder leiding van een ondernemer sectorspecifiek invulling aan het Ondernemersakkoord gegeven.
- | Eind 2016 heeft de stuurgroep Regionaal Werkbedrijf het Ondernemersakkoord ook gekozen als communicatie- en schakellijn voor plaatsing van arbeidsgehandicapten bij bedrijven.

In de onderstaande tabel wordt weer gegeven hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Arbeidsmarkt					
	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	€
Programmakosten	219.812		203.164		V 16.648
Bijdrage uit gemeenten		165.000		165.000	-
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		54.812		54.812	-
<b>Totaal</b>	<b>219.812</b>	<b>219.812</b>	<b>203.164</b>	<b>219.812</b>	<b>V 16.648</b>

### Toelichting programmakosten

Een nadere uiteen splitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij 'toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

### Toelichting Reserve werkagenda

Door het Algemeen Bestuur is bij het vaststellen van de jaarrekening 2015 € 54.812 beschikbaar gesteld voor lopende activiteiten op het arbeidsmarktprogramma.



## 4. Zorg voor jong en oud

Er wordt in Hart van Brabant werk gemaakt van maatschappelijke ontwikkeling, dit omvat aandacht en zorg voor kwetsbare groepen. De sturing op uitvoering van publieke taken is belegd bij Regio Hart van Brabant. Vanzelfsprekend onderhoudt de overheid daarvoor contacten met burgers, instellingen, onderwijs en bedrijfsleven. Vanuit het programma wordt gewerkt aan de realisatie van een gemeenschappelijk maatschappelijk doel:

*“ De regio heeft zorg voor jongeren en gezond ouder worden.*

### WMO

Het uitvoeringsplan WMO richt zich op het realiseren van de integrale uitdagingen die benoemd zijn in de Strategische Meerjarenagenda. De regionale ambitie - en daarmee ook het totaal aan taken –is in 2016 verder gestegen. De Wmo heeft binnen het kader van de Strategische meerjarenagenda Hart van Brabant, naast de opgave (3D) ook haar eigen opgave (1D). Het uitvoeringsprogramma Wmo 2016 is gestoeld op deze 1D opgave. Het uitvoeringsprogramma laat zien welke onderwerpen de gemeenten in regionaal samenwerkingsverband op willen pakken, wat de veranderopgave is en welke doelen worden beoogd. De uitvoering van dit programma is afhankelijk van de beschikbare middelen (capaciteit, kennis, geld).

De volgende onderwerpen waren daarin benoemd:

- | Opdrachtgeverschap/regeldruk
- | Partnerschap/ontschotting.
- | Care avenue
- | Dementie vriendelijke regio
- | Vangnet en doorgeleiding
- | Verwarde personen
- | Beschermd wonen

Het beleidskader Wmo is direct verbonden met het programma Zorg, dat hoofdzakelijk door Midpoint Brabant ter hand wordt genomen. De nadruk ligt op het faciliteren en verbinden van die twee, zowel procesmatig als uitvoeringsgericht vanuit de publieke taak.



## Uitvoeringsprogramma 2016 Regio Hart van Brabant

Het portefeuillehoudersoverleg Maatschappelijke Ontwikkeling, Jeugd en Jeugdgezondheidszorg stuurt op totstandkoming van beleid en op de realisatie van acties en projecten. In het bijzonder staan de begeleiding van mensen met een beperking en ouderen via de Wmo en de Jeugdzorg centraal.

### WMO

Wat wilden we bereiken in 2016?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
<p><b>Opdrachtgeverschap WMO</b> Regeldruk ontstaat doordat gemeente in verschillende (sub)regionale samenwerkingsverbanden hebben ingekocht en hierbij niet eenduidig zijn in opdrachtgeverschap. De verkenning is gericht op de vraag of de sturing en bekostiging binnen de verschillende gemeenten constructief op elkaar af te stemmen is om de regeldruk te beperken.</p>	<p>Gemeenten hebben leidende principes en inrichtingskeuzes opgesteld waarbinnen de komende jaren de inkoop van Wmo zal plaatsvinden en van waaruit ook de vervlechting met jeugd en de Participatiewet vorm kan krijgen. Het project Opdrachtgeverschap zoals opgenomen in de uitvoeringsagenda Wmo heeft betrekking op harmonisatie van de inkoop Wmo. De activiteiten die in benoemd worden, zijn uitgevoerd. Het resultaat van het project is dat 8 gemeenten in de regio HvB de inkoop Wmo 2018 op dezelfde manier en ook samen gaan doen.</p>
<p><b>Partnerschap en ontschotting</b> Schotten t.g.v. de transities en de prikkels die daaruit zijn ontstaan, kunnen leiden tot afwenteling waaronder zorgvragers tussen wal en schip vallen. Een regionale samenwerking bij het maken van afspraken met zorgverzekeraars en zorgkantoor, heeft als doel om integrale beleidskeuzes te bevorderen en perverse bekostigingsprijkkels te voorkomen.</p>	<p>Gezamenlijk opdrachtgeverschap is een belangrijke randvoorwaarde voor partnerschap. We hebben daarom in 2016 prioriteit gegeven aan opdrachtgeverschap. Met de vaststelling van de 'leidende principes en inrichtingskeuzes voor de inkoop wmo/jeugd' is een belangrijk fundament gelegd voor de ontwikkeling van partnerschap met partijen die óók een verantwoordelijkheid hebben in de uitvoering van een plan voor een gezin. Meer inhoudelijk is partnerschap met zorgverzekeraar VGZ vormgegeven in het regionaal convenant. Daarnaast zijn (meer bottom-up) stappen gezet in het kader van andere opgaven van de SMA ( bijv. dementie en beschermd wonen).</p>

### **Dementie vriendelijke regio**

een sluitende aanpak realiseren door samenwerking tussen alle partijen (o.a. wmo/zvw/wlz), gericht op het langer zelfstandig thuis wonen en deelnemen aan de samenleving voor dementerenden

We hebben met maatschappelijke partners gewerkt aan diverse concrete resultaten:

- Tijdens een werkmiddag op 4 oktober in Oisterwijk zijn betrokkenen van gemeenten, zorginstellingen, vrijwilligersinitiatieven, zorgverzekeraars en andere partners samen gekomen om het aanbod voor mensen met dementie in kaart te brengen. Het resultaat was een infografic.
- Het regionaal overleg dementie Midden-Brabant (9 gemeenten, CZ, VGZ, zorgnetwerk Midden-Brabant) heeft een notitie ketenzorg dementie opgesteld waarin duidelijkheid wordt gegeven over de toekomst van zorg voor mensen met dementie door verschillende partijen, zoals case managers dementie en dementieconsulenten.
- In al deze overlegstructuren en –momenten is ook volop aandacht geweest voor het delen van succesverhalen en het onderlinge leerproces.

### **Care Avenue**

verbinden en versterken van de samenwerking tussen bedrijven en instellingen rond de 'care-sector'. Bijv. het persoonlijk gezondheidsdossier en de proeftuin dementie. Gestreefd wordt naar een volwaardige agenda Care de verbinding tussen het POHO Wmo en Care Avenue te versterken.

In 2016 hebben we (bestuurlijk en ambtelijk) deelgenomen aan de stuurgroep van de Care-agenda. Binnen deze agenda hebben we vraagstukken voor de gemeente met betrekking tot de transformatie en innovatie in het sociaal domein nadrukkelijk geagendeerd. Hiervoor zijn concrete gesprekken gevoerd omtrent het instellen van een innovatiespoor gericht op het gemeentelijk domein (Wmo, Jeugdzorg, P-wet). Deze wordt begin 2017 geëffectueerd.

### **Beschermd Wonen**

realiseren van voldoende capaciteit van beschermde woonvormen, zorg en ondersteuning bij zelfstandig wonen voor inwoners met psychiatrische problematiek; daarbij werken de verschillende actoren en de regiogemeenten ketengericht samen.

In het kader Beschermd Wonen, Opvang en Specialistische Vrouwenhulpverlening krijgen alle gemeenten hierin (gefaseerd) een eigen verantwoordelijkheid en taken. Eea voorbereid en uitgezet: er zijn presentaties gegeven over bovenstaande ontwikkelingen; er is een collegevoorstel voorbereid waarin is voorgesteld deze samenwerking vorm te geven binnen de regio Hart van Brabant en om een opdracht te geven om te komen tot een Meerjaren Regionaal Plan van Aanpak (voorjaar 2017). Colleges hebben hiermee ingestemd (dec 2016). Vanwege de inhoudelijke raakvlakken wordt de Collectieve Preventie GGZ en Verslavingszorg hieraan gekoppeld.

<p><b>Vangnet doorgeleiding</b> Het opsporen, benaderen en actief toeleiden van zorgwekkende zorgmijders naar passende zorg en ondersteuning.</p>	<p>In 2016 hebben we afspraken gemaakt over de financiering van Vangnettrajecten met zorgaanbieders. Hiermee hebben koers gezet richting resultaat gefinancierde contractering binnen de Vangnetdoelgroep. Tevens hebben we de resultaatmeting en -sturing verbeterd. E.e.a. hangt nauw samen met de nieuwe rol en taakopvatting van het Zorg- en Veiligheidshuis per 1-1-2017.</p>
<p><b>Verwarde personen</b> Een sluitende aanpak realiseren tussen alle partijen (o.a. Wmo /Zvw/Wlz/veiligheid), om verwarde personen op straat in een crisissituatie, acuut toe te leiden naar passende zorg en ondersteuning, dan wel naar tijdelijke crisisopvang.</p>	<p>De gemeente Tilburg heeft in 2016 een projectplan Aanpak Verwarde personen opgesteld, waarin 10 deelprojecten zijn vastgesteld. Het tiende deelproject is 'regionale samenwerking in regio Hart van Brabant'. Om tot een effectieve en efficiënte aanpak te komen is regionale samenwerking wenselijk op een aantal andere deelprojecten. In 2016 is een start gemaakt met een verkenning van de regionale samenwerking en het doel is om deze in 2017 ook regionaal bestuurlijk vast te leggen.</p>

In de onderstaande tabel wordt weer gegeven hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Zorg voor Jong en Oud					
	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	€
Programmakosten	120.000		97.083		V 22.917
Bijdrage uit gemeenten		120.000		120.000	-
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		-		-	-
<b>Totaal</b>	<b>120.000</b>	<b>120.000</b>	<b>97.083</b>	<b>120.000</b>	<b>V 22.917</b>

#### Toelichting programmakosten

Een nadere uiteen splitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij 'toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

## 4a. Jeugdhulp

Op 1 januari 2015 is de decentralisatie van de jeugdhulp na lange en intensieve voorbereidingen van start gegaan. In Hart van Brabant is gekozen voor een vergaande regionale samenwerking, die alle vormen van intensieve jeugdhulp bestrijkt. De bestuurlijke aansturing van dit domein gebeurt door de Bestuurscommissie Jeugd, die per 1 januari 2015 formeel van start is gegaan met eigenstandige bevoegdheden. Daartoe behoort onder meer het uitzetten van beleidslijnen en het opstellen van de regionale jeugdbegroting. 2016 is het tweede uitvoeringsjaar. De bestuurlijke sturing op de uitvoering van de regionale jeugdhulptaken draagt bij aan het maatschappelijk doel:

**“ De regio heeft zorg voor jongeren en gezond ouder worden.**

### Jeugdhulp

Onder het motto "Samen voor de Jeugd" werken de regiogemeenten in Hart van Brabant samen aan een adequater jeugdstelsel. De regio is bestuurlijk verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van goede jeugdhulp en de inrichting en het functioneren van het jeugdstelsel. Het doel van de regionale samenwerking is dan ook: het realiseren van een effectiever jeugdstelsel, dat bovendien betaalbaar is. Een jeugdstelsel dat is ingebed in de dagelijkse leefwereld van het kind en zijn ouders. Gebaseerd op eigen kracht, sociaal netwerk en integraliteit.

De Bestuurscommissie Jeugd is sturend daarvoor in de regio Hart van Brabant. De Bestuurscommissie Jeugd bestaat uit de wethouders jeugd van de negen Hart van Brabant-gemeenten. Een groot deel van de uitvoering is belegd bij de gemeente Tilburg (de gastheergemeente). Die bestaat onder andere uit: inkoop en contractering van de regionale jeugdhulp, de regionale uitvoeringsprocessen in de back-office, (beleids)monitoring en ondersteuning van de regionale samenwerking. De zorg- en uitvoeringskosten zijn opgenomen in een deelbegroting jeugd, die onderdeel is van de begroting van Regio Hart van Brabant.

Als regio formuleren we jaarlijks onze inhoudelijke en bestuurlijke opgaven om de jeugdhulp te verbeteren in een Regionale Uitvoeringsagenda Jeugdhulp (zie 'Wat wilden we bereiken?'). Deze zijn gebaseerd op de beleidsdoelstellingen in het regionaal beleidskader Jeugd 2015-2018. Daarnaast bevat de uitvoeringsagenda de bestuurlijke opdracht aan de gastheergemeente om de taak van facilitator van de regionale uitvoering te vervullen.

Na een jaar van inrichten en zorgen voor continuïteit rond de Jeugdhulp in 2015 ('transitie'), zijn we vanaf 2016 daadwerkelijk de inhoudelijke slag gaan maken ('transformeren') en verbeteren we de uitvoering van de Jeugdwet steeds verder samen met onze partners.

### Uitvoeringsprogramma 2016 Regio Hart van Brabant

Het portefeuillehoudersoverleg Maatschappelijke Ontwikkeling, Jeugd en Jeugdgezondheidszorg stuurt op totstandkoming van beleid en op de realisatie van acties en projecten. In het bijzonder staan de begeleiding van mensen met een beperking en ouderen via de Wmo en de Jeugdzorg centraal.

## Jeugdhulp

### Wat wilden we bereiken in 2016 (ambitie)?

Van Transitie naar Transformatie in de Jeugdhulp:

*Het 'Regionaal Beleidskader Jeugdhulp Hart van Brabant 2015-2018' heeft de ambitie om een fundamentele verandering in het jeugd domein tot stand te brengen, uitgaand van eigen kracht en één gezin, één plan, één regisseur.*

### Wat hebben we hiervoor gedaan?

In de informatiebrief 'Stand van Zaken Samen voor de Jeugd regio Hart van Brabant' van december 2016 zijn colleges en raden geïnformeerd over de resultaten van de ontwikkelopgaven uit de 'Regionale Uitvoeringsagenda Jeugdhulp 2016'. In 2016 is een inhoudelijke slag gemaakt om de uitvoering van de jeugdhulp verder te verbeteren. De regionale samenwerking op het gebied van jeugdhulp heeft een flinke ontwikkelstap gemaakt. We hebben gewerkt aan de opgaven van de Uitvoeringsagenda 2016:

1. Cliënttevredenheid definiëren en meetbaar maken
2. Realisatie resultaat gestuurde inkoop van jeugdhulp voor 2017
3. Minder verwijzingen van kinderen naar intramurale voorzieningen door het creëren van voldoende goede alternatieven
4. Afschalen naar minder zware hulp zonder dat kinderen buiten de boot vallen
5. Pilots in samenwerking met huisartsen voor verbeteren diagnostisch onderzoek Jeugd GGZ
6. Voorbereiding opzetten integrale crisiszorg 18- regio HvB
7. Gezinsgerichte aanpak in de leefwereld integreren (vanuit de bedoeling)
8. Bevorderen hanteren van de meldcode voor vroegtijdige signalering van kindermishandeling
9. Verkenning aanpak overgang 18- / 18+
10. Opleiden adviesvangers en actieplan jongerenparticipatie uitgevoerd
11. Innovatienetwerk Jeugd vernieuwen
12. Tussentijdse evaluatie van het 'Regionaal Beleidskader Jeugdhulp Hart van Brabant 2015-2017'

### Enkele highlights uit de Uitvoeringsagenda 2016

#### Wat wilden we bereiken?

##### **Implementatie van de resultaatgestuurde inkoop**

*Ruimte bieden voor de best passende oplossingen in de dagelijkse omgeving van het kind, de jongere en zijn of haar ouders.*

#### Wat hebben we hiervoor gedaan?

Implementatie van de resultaat gestuurde inkoop was het meest forse traject. De pilot resultaat gestuurde werken voor de negen arrangementen van segment 2 (enkelvoudige specialistische jeugdhulp) is afgerond, het implementatietraject is afgerond voor de Toegang en de zorgaanbieders. De aanbesteding inkoop via arrangementen is afgerond.

<p><b>Innovatienetwerk Jeugd</b>  <i>Leren en ontwikkelen van initiatieven om een betere jeugdhulp werkelijkheid te maken.</i></p>	<p>De eerste ervaringen met het innovatienetwerk zijn positief. Naast de ontwikkeling van een portfolio van initiatieven en de opbouw van de community is veel kennis opgedaan over netwerkinnovatie, participatie van jongeren en het ontwikkelen van initiatieven. Het netwerk richt zich nu op het versterken van zijn innovatiekracht en doelgerichtheid. Onder meer door: meer diversiteit van deelnemers, een proactieve benadering (van signaleren naar samen oplossen), meer zelfstandigheid en inbedding van het innovatienetwerk in de regio. Dit heeft ertoe geleid dat het accent verschuift van het pitchen van nieuwe ideeën naar collectief leren en transformeren ter ondersteuning van het oplossen van problemen binnen de jeugdhulp.</p>
<p><b>Versoepeling overgang 18-18+</b>  <i>De overgang van de ondersteuning aan kwetsbare jongeren die 18 worden soepeler laten verlopen (van Jeugdwet naar Wmo, de zorgverzekeringswet of de Wet langdurige zorg), zodat zij adequaat ondersteund blijven op weg naar zelfstandigheid.</i></p>	<p>Het afgelopen jaar met jongeren, ouders en jeugdhulpprofessionals in gesprek en aan de hand van casuïstiek ontrafeld welke knelpunten er spelen. Dit heeft geleid tot een regionaal uitgangspunt: er wordt levensbrede en doorlopende ondersteuning geboden aan jongeren tussen de 16 en 27 jaar, passend bij hun specifieke behoeften en vragen omtrent zelfstandigheid. Uitwerking van deze aanpak is heeft twee pijlers:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Pijler I: Tijdige voorbereiding van jongeren op zelfstandigheid met 18 jaar door de betrokken jeugdhulpaanbieder (regionaal)</li> <li>• Pijler II: Verlenen van maatwerkvoorzieningen Wmo gericht op de specifieke behoefte van jongvolwassenen vanuit een levensbrede benadering (wonen, financiën, zorg/ondersteuning en werk/studie/dagbesteding) (lokaal).</li> </ul>
<p><b>Stimuleren en goede condities scheppen voor pleeggezinnen</b>  <i>Duurzame pleegzorgplaatsingen en een veilige en gezonde opgroeisituatie voor alle kinderen stimuleren.</i></p>	<p>Pleegzorg is een belangrijke vorm van jeugdhulp. Pleegzorg past goed bij de huidige pedagogische opvattingen en jeugdbeleid en is financieel voordeliger dan intramurale of residentiële zorg. De regiogemeenten willen deze hulpvorm stimuleren en hiervoor goede condities scheppen. We hebben een aantal acties uitgevoerd, onder meer werving nieuwe pleegouders. De regiogemeenten en de toegangen/ sociale wijkteams hebben afgesproken om bij pleegzorg in het vrijwillig kader op dezelfde wijze te werken. Om een vlotte doorstroming naar pleegzorg te bevorderen. Er wordt sinds oktober 2016 gewerkt met 'aandacht functionarissen' pleegzorg in de toegangen/ sociaal wijkteam.</p>



In de onderstaande tabel wordt weer gegeven hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Jeugdhulp	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	
Programmakosten	72.200.986		70.830.073		V 1.370.913
Bijdrage uit gemeenten		72.200.986		71.460.073	N 740.913
Toevoeging vanuit Algemene Reserve		-		-	-
<b>Totaal</b>	<b>72.200.986</b>	<b>72.200.986</b>	<b>70.830.073</b>	<b>71.460.073</b>	<b>V 630.000</b>

#### Toelichting programmakosten

De onderschrijding op de programmakosten Jeugdhulp wordt grotendeels veroorzaakt doordat de initiatieven op het gebied van innovatie, ondanks een forse impuls in 2016, voor ruim € 0,9 miljoen achterbleven. Verder is het nog steeds lastig om bij de begroting een inschatting te maken ten aanzien van de landelijk en regionaal ingekochte zorg. Bij de primaire begroting is de realisatie 2015 als input gebruikt. Bij de herijking is waar mogelijk gebruik gemaakt van realisatiecijfers 2016.

Een nadere uiteen splitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij 'toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

## 5. Veiligheid

Demografische en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen zorgen ervoor dat regionale aandacht voor en zorg voor kwetsbare groepen mensen belangrijk is. Om Hart van Brabant een prettige regio te maken en te houden om in te wonen, leven, werken en recreëren zijn ook de veiligheid en leefbaarheid van de regio al jaren een bestuurlijke prioriteit. Onze inzet is gericht één gezamenlijk maatschappelijk doel:

*“ De regio is leefbaar en veilig.*

De sturing op uitvoering van publieke taken in dit verband is belegd bij Regio Hart van Brabant en verloopt via bestaande gremia die in de regio in dit kader zijn opgezet, zoals het zorg- en veiligheidshuis en de Districtelijke driehoek. Overige regionale inzet wordt aangestuurd door de portefeuillehouders openbare orde en veiligheid. Aan de triple helix ambities werken via ons partnerschap in Midpoint Brabant, waarin ook DITSS participeert.

### Wat wilden we bereiken in 2016?

Gezamenlijk beleid ter verbetering van veiligheid en leefbaarheid, bestuurlijke maatregelen die de georganiseerde criminaliteit in de activiteiten belemmeren of frustreren, en samen werken aan intelligence.

### Wat hebben we hiervoor gedaan?

- | Binnen Hart van Brabant werken de AOV-ers van de diverse gemeenten goed samen. Toch blijkt het door capaciteitsdruk lastig om tijd te vinden voor het verkennen en ontwikkelen van regionale samenwerking in veiligheid. Reden waarom in 2016 is gestart met het zoeken van een extern aan te trekken regionale veiligheidscoördinator, welke vanaf 2017 voor de helft uit regionale middelen zal worden gefinancierd.
- | Er is geïnvesteerd in het opleiden van integrale projectleiders veiligheid.
- | Tevens zijn in het kader van de aanpak van woninginbraken, overvallen en straatroof (WOS) is geïnvesteerd in materiaal zoals videocamera's en een drievoudige bakenkoffer.
- | In de Districtelijke Driehoek zijn afspraken gemaakt tussen de gemeenten, politie en het OM over veiligheid en de aanpak van WOS-feiten: woninginbraken, overvallen en straatroof. Verder zijn er afspraken gemaakt over politie-inzet bij grote evenementen en de aanpak van jeugdoverlast. De basis is het Regionaal Beleidsplan 2015-2018 van de politie Zeeland-West-Brabant enerzijds en de lokale beleidskaders op het gebied van integrale veiligheid anderzijds.
- | In 2016 was er opnieuw sprake van een flinke afname van het aantal woninginbraken, een daling van ruim 30% ten opzichte van 2015. In het district Hart van Brabant werden 1.046 woninginbraken gepleegd.

- | Er werd in 2016 meer ingezet op preventiemiddelen. Zo werd het Keurmerk Veilig Wonen gestimuleerd met specifiek aandacht voor het versterken van de eigen kracht van burgers. Ook werden middelen ingezet als Buurtpreventieteams, Whats-app groepen en de BuurTent. Op bestuurlijk vlak was er meer inzet op o.a. de bestuurlijke handhaving op het verbod om inbrekerswerktuigen mee te voeren (bepaling in de APV).
- | Er werden gerichte interventies op persoons-, straat-, buurt en/of wijkniveau uitgezet op basis van informatie die bekend is bij gemeenten, politie en/of OM. Daarbij werd geïntensiveerd op de ISD(Inrichting Stelselmatige Dader)-maatregel.
- | In 2016 daalde het aantal straatroven met bijna 30%, van 78 in 2015 naar 56 in 2016. Het aantal overvallen lag op hetzelfde niveau als in 2015: er werden 31 overvallen gepleegd. Van die overvallen werd overigens een belangrijk deel opgelost, bijna 70%. Het aantal geweldsmisdrijven waarvan aangifte werd gedaan steeg helaas met 8%. De politie nam 2.376 aangiftes op, bijna 60% daarvan werd opgelost.
- | De zogenaamde ondermijnende criminaliteit (vormen van georganiseerde misdaad die een bedreiging vormen voor de integriteit van de samenleving, zoals belastingontduiking, fraude, drugshandel, mensenhandel) neemt moeilijk beheersbare vormen aan en komt nog explicieter op de regionale agenda. In het district draait daarom een veelomvattend programma tegen ondermijnende criminaliteit. Deze aanpak is persoonsgericht, groepsgericht, branchegericht, delictgericht en gebiedsgericht. Verder zijn de weerbaarheid van de overheid en de strategische inzet van communicatie en intelligence belangrijke pijlers.
- | In het district is in 2016 een districtelijk informatieplein (DIP) ingericht. Het DIP heeft vanaf de zomer tien casussen integraal opgewerkt. In de districtelijke stuur- en weegploeg (DSP) werden prioriteiten bepaald en concrete casussen door de betrokken partners (gemeenten, politie, OM en Belastingdienst) concreet en integraal aangepakt. De DSP is het vaste schakelpunt in de aanpak van ondermijning in het district. Mede hierdoor is er meer verbinding en samenhang tussen alle partners in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit ontstaan. Er werden barrières gevormd tussen boven- en onderwereld via wijkaanpak en aanpak van subculturen. De awareness bij betrokken ambtenaren, bestuurders, ondernemers en burgers werd in 2016 vergroot door middel van voorlichting, trainingen en workshops.
- | Het Dutch Institute for Technology Safety en Security (DITSS), tevens partner van Midpoint Brabant, alsook de JADS en Tilburg University zijn nauw betrokken bij het verkennen van deze nieuwe toepassingsmogelijkheden door Big Data analyse op regionale datasets. Zo worden via DITSS de ontwikkelingen van een 'urban crime room' gevolgd en heeft TiU een proeftuin in het kader van 'creating value from data' in ontwikkeling.

- | DITSS werkt binnen het nationale cluster veiligheid samen met The Hague Security Delta en Twente Safety & Security. In 2016 was de ondertekening van de City Deal Stedelijke Veiligheid een belangrijke mijlpaal. Daarin zijn afspraken vastgelegd over de doorvertaling van fieldlabs van DITSS in o.a. Tilburg (zoals Willem II passage) met het oog op de versterking van de economische kracht van de steden. Ook de Vlaams-Nederlandse samenwerking van veiligheidsclusters ontwikkelde zich goed. DITSS vertegenwoordigde daarin de Nederlandse collega's en de verwachting is dat daaruit ook voor de partners in de Regio Hart van Brabant interessante initiatieven volgen.
- | Voorjaar 2016 is de Willem II passage geopend. De gedachte hierachter is dat met gebruikmaking van technology, design en social innovation in het domein veiligheid een stap verder gemaakt kan worden: naar stedelijke veiligheid, als element van de kwaliteit van een "tunnel", een evenement, van een wijk, een uitgaansstraat of een bedrijventerrein. De eerste reacties op de passage zijn positief. In de European Social Innovation Week (september 2016) werd in een Veiligheidsatelier aan het vervolg gewerkt: interactieve scenario's met licht, geluid en geur.
- | Daarnaast ontplooidde DITSS diverse activiteiten in Midden-Brabant, waaronder meerdere netwerkbijeenkomsten en wederom een Veiligheidsatelier om nieuwe samenwerkingen en innovaties in veiligheid te stimuleren.

<b>Financieel beeld programma</b>					
<b>Veiligheid</b>					
	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	€
Programmakosten	75.000		20.996		V 54.004
Bijdrage uit gemeenten		75.000		75.000	-
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		-		-	-
<b>Totaal</b>	<b>75.000</b>	<b>75.000</b>	<b>20.996</b>	<b>75.000</b>	<b>V 54.004</b>

#### **Toelichting programmakosten**

De gemaakte kosten hangen samen met genoemde opleidingen en aanschaf van materialen. Abusievelijk was rekening gehouden met een bijdrage van € 50.000 aan de activiteiten die DITSS voor onze regio uitvoert; deze verliepen in 2016 echter nog via de begroting van Midpoint Brabant. Vandaar de onderbesteding.



## 6. Milieu

De activiteiten vanuit dit programma zijn als ‘een groene draad’ vervlochten door de ruimtelijke en economische ontwikkelprogramma’s van de regio. De uitvoering van de publieke taken is belegd bij Regio Hart van Brabant. Aan de triple helix ambities werkt Midpoint Brabant. De samenhang tussen de twee programma’s blijkt uit het feit dat vanuit één strategie gewerkt wordt aan de realisatie van een gezamenlijk maatschappelijk doel:

*“ De regio koestert haar ecologisch kapitaal.*

Vanuit het portefeuillehoudersoverleg Milieu en Afval is gewerkt aan een toekomstbestendige regio. Een regio waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven. Om concurrerend te zijn heeft de regio een ‘triple-helix’ gestuurd economisch stimuleringsprogramma (belegd bij Midpoint Brabant) en zet ze er op in dat ze aantrekkelijk, bereikbaar en duurzaam is. Het duurzame karakter van de regio versterken we door in te zetten op energieminimalisatie en een transitie van lineaire naar circulaire economie. Onze regio trekt landelijke aandacht als pilotregio Regionale Energiestrategie. Ook is er aandacht voor klimaatadaptatie. Opgaven vragen om de schaal van de regio.

In 2016 is ingezet op de programmaonderdelen Afval, Water, Provinciaal Milieu&Waterplan en Energie.

### *Afval*

Vanuit Afval is vooral gewerkt aan activiteiten in het kader van de Wet Milieubeheer; gezamenlijke contractering (en contractonderhoud) verwerking van GFT- en restafval. Het noodzakelijkerwijs voeren van diverse juridische procedures inzake de regionale afvalverwerkingscontracten, vroeg veel van onze inzet. Daarnaast stond de vraag centraal hoe we de ambities van het Rijksprogramma VANG (Van-Afval-naar-Grondstoffen) kunnen realiseren. De vertaling naar onze regio houdt in dat we van maximaal 250 kg per persoon restafval per jaar naar 100 kg terug moeten gaan in 2020. Dit kan alleen bereikt worden door betere afvalscheiding en afvalpreventie. We wisselen kennis uit om van elkaar te leren. Hierbij is aandacht voor circulariteit.

### *Water*

Het programmaonderdeel Water is vooralsnog belegd binnen het convenant Doelmatig Waterbeheer (DMWB). In het kader van het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan werd gewerkt aan thema’s als klimaatadaptief omgaan met hemelwater of aan het meten en monitoren van grondwater. In het kader van de klimaataanpak is in 2016 onderzocht welke sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van toepassing zijn voor onze regio. Deze bevindingen vormen de basis voor een klimaatstrategie.

### *Provinciaal Milieu- en Waterplan*

In 2016 organiseerden we een regionale inbreng ten behoeve van het Provinciaal Milieu- en Waterplan, welk zicht richt op een gezonde fysieke leefomgeving, een veilige leefomgeving en groene groei. We brachten in kaart welke projecten uit onze Strategische Meerjarenagenda basis vormen voor samenwerking met de provincie en maakten hierover afspraken met de provincie.

### *Energie*

Regio Midden-Brabant is koploper waar het de energietransitie betreft. Ook in 2016 is hard gewerkt aan grootschalige lokale duurzame energieopwekking en –besparing. Landelijk zien we dat de realisatie van particuliere (volledig) Nul-op-de-meter woningen nog niet haalbaar is, vanwege de (vaak financiële) drempel om tot de laatste aanpassingen over te gaan. In Midden-Brabant realiseerden we in 2016 evengoed energetische verbeteringen aan 524 woningen.

We vormden in 2016 allianties om ook na 2017 de transitie naar NOM-woningen en het stimuleren van energetische verbeteringen op gang te houden, zoals een samenwerking met Enexis (Enpulse) en de provincie, welke onze regio voor drie jaar 2 fte inzet op deze doelstelling oplevert.

In 2016 faciliteerden we de concrete ontwikkeling van het concept Spinderwind, welke voldoende groene stroom zal gaan opleveren voor 7.000 huishoudens. In 2016 zijn ook de voorbereidingen gestart voor een ambitieuze subsidieaanvraag OPZuid, welke later in 2017 is ingediend.

### *Regionale energiestrategie*

Midden-Brabant werd geselecteerd als één van de vijf landelijke pilotregio's voor uitvoer van het samenwerkingsprogramma 'Regionale Energiestrategie' en ontving daarmee een VNG-subsidie. Eén van argumenten was ons sterke en regionaal dekkend netwerk van particuliere energiecoöperaties, betrokken ondernemingen, (kennis-)instellingen en publieke organisaties. Het programma resulteert in een ruimtelijke energietransitie naar een uiteindelijk volledig duurzame energievoorziening. In 2016 kregen we zicht op de energiebehoefte van onze regio als ook in kansen, bedreigingen, zwakten en sterken van belang voor de ophanden zijnde transitie. We creëerden bewustwording en urgentie, als drager voor benodigde vervolgactiviteiten in 2017.

Wat wilden we bereiken in 2016?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Afvval	<ul style="list-style-type: none"> <li>  In 2016 is gestart met de voorbereiding voor een nieuw contract over de regionale samenwerking.</li> <li>  We onderzochten hoe we de VANG-ambities kunnen realiseren: kennisuitwisseling tussen de gemeenten onderling, komen tot gezamenlijke best practices.</li> </ul>
Water	<ul style="list-style-type: none"> <li>  We onderzochten kansen en bedreigingen, sterkten en zwakten van onze regio voor de klimaataanpak</li> <li>  We voerden activiteiten uit in het kader van het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan.</li> </ul>
Provinciaal Milieu- en Waterplan	<ul style="list-style-type: none"> <li>  We brachten in kaart welke projecten uit onze Strategische Meerjarenagenda basis vormen voor samenwerking met de provincie en maakten hierover afspraken met de provincie.</li> </ul>
Energie	<ul style="list-style-type: none"> <li>  In samenwerking met Helicon is de opleiding voor energieambassadeurs gestart.</li> <li>  In verschillende gemeenten vinden gesprekken plaats met de lokale/regionale bedrijven om tot een lokale aanpak te komen.</li> <li>  Er is subsidie gekregen voor een specifieke aanpak van de VvE's in Tilburg/Waalwijk.</li> </ul>

- 
- | Tevens ook subsidie voor innovatieve aanpak in Tilburg/Dongen.
  - | In Heusden is in samenwerking met Susteen een wijkgerichte aanpak met succes uitgevoerd.
  - | We startten de succesvolle pilot verduurzaamde buitensportaccommodaties, welke is overgenomen door de provincie, opgeschaald werd naar 50 verenigingen en door de provincie financieel ondersteund wordt, i.s.m. Sportservice NB
  - | De regio is door VNG uitgekozen als één van de vijf pilotregio's. In de pilotregio's wordt een regionale energiestrategie opgesteld.
  - | We vormden de basis voor samenwerking, waardoor de inzet op verduurzaming woningvoorraad ook na 2017 blijvende aandacht kan krijgen (in de vorm van concrete inzet projectmedewerkers).
- 





### **Uitvoeringsprogramma 2016 Regio Hart van Brabant**

In de regio hebben wij gezamenlijk opgetrokken in diverse juridische procedures rondom de afvalverwerkingscontracten. We concentreerden verder ons op doelstellingen zoals geformuleerd in het Rijksprogramma VANG. We werkten samen aan doelmatig waterbeheer, onder meer op grond van de wet Milieubeheer. Particulier opdrachtgeverschap werd gestimuleerd via energiecoöperaties voor en door burgers. Duurzaam energiegebruik door burgers werd gestimuleerd, onder meer via ondersteuning van burgerinitiatieven en verduurzaming van het particulier vastgoed. Regio Hart van Brabant ondersteunde, via Midpoint Brabant, de stichting MOED (Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid).

Financieel beeld programma Milieu	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	
Programmakosten	93.000		75.261		V 18.539
Bijdrage uit gemeenten		60.000		60.000	-
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		33.800		33.800	-
<b>Totaal</b>	<b>93.800</b>	<b>93.800</b>	<b>203.164</b>	<b>219.812</b>	<b>V 18.539</b>

#### **Toelichting programmakosten**

Een nadere uiteen splitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij 'toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

#### **Toelichting Reserve werkagenda**

Door het Algemeen Bestuur is bij het vaststellen van de jaarrekening 2015 € 33.800 beschikbaar gesteld voor het project Nul op de Meter en het project ontwikkeling Windpark De Spinner. Hiervoor is in 2015 een kwartiermaker aangesteld. Een deel van de werkzaamheden liep door in 2016. Daarvoor is een bedrag van € 8.800 overgeheveld. Het project ontwikkeling Windpark De Spinner is later gestart dan voorzien, waardoor de kosten (€ 25.000) in 2016 vallen.



## 7. Ruimte & Bereikbaarheid

Hart van Brabant wil een regio zijn waarin het streven naar welvaart in samenhang gebeurt met aandacht voor mens en milieu. Leefbaarheid, veiligheid, zorg voor kwetsbare mensen (People) en verantwoorde omgang met natuurlijke hulpbronnen (Planet) zijn even belangrijk als economische winst (Profit). Voor het realiseren van deze economische en maatschappelijke meerwaarde is het noodzakelijk dat de randvoorwaarden (de 'basics') op orde zijn. Zowel in ruimtelijke zin als qua bereikbaarheid. De regio vormt het fysieke hart van de provincie Noord-Brabant neemt een centrale positie in Zuid-Nederland in. Veel van de met de bereikbaarheid gepaard gaande vraagstukken lopen fysiek door meerdere gemeenten of zijn economisch belangrijk voor meerdere gemeenten. Naast een centrale ligging en goede bereikbaarheid ontleent de regio een groot deel van zijn aantrekkingskracht op bewoners en bezoekers aan de kwaliteit van het landschap en de omgeving. Voor bewoners en bedrijven is kwalitatieve en kwantitatieve ruimte om te wonen en ondernemen van belang. Via één strategie werkt de regio aan een maatschappelijk doel:

*“ De regio heeft haar basis op orde: via regionaal ruimtelijk beleid, en bereikbaarheid via weg, water, spoor, lucht en maximale digitale toegang tot informatie.*

### **Uitvoeringsprogramma 2016 Regio Hart van Brabant**

Er zijn in regionaal verband twee relevante platforms waarop strategisch-beleidsmatige afstemming plaatsvindt met betrekking tot het thema Ruimte & Bereikbaarheid. Dat zijn de portefeuillehoudersoverleggen 'Verkeer & Vervoer' en 'Ruimtelijke Ordening & Volkshuisvesting'. Op specifieke onderwerpen en dossiers wordt nadrukkelijk afstemming gezocht met het portefeuillehoudersoverleg 'Economische Zaken, Recreatie & Toerisme'.

### **Verkeer en vervoer**

Voor 'Verkeer & Vervoer' geldt dat de bestuurlijke afstemming niet beperkt is tot de gemeenten in de regio. In het zogenaamde GGA-gebied Hart van Brabant werken gemeenten, provincie, Rijkswaterstaat en politiedistrict samen, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Dat gebeurt door bestaande verkeers- en vervoerskwesties annex mobiliteitsopgaven voortvarend aan te pakken en toekomstige uitdagingen samen op te pakken. Op strategisch-tactisch vlak is daarbij een integrale benadering met Ruimtelijke Ordening en Economie & Leisure belangrijk.

Op tactisch-operationeel vlak worden voor verkeer en vervoer gezamenlijk initiatieven (door)ontwikkeld via het jaarlijks op te stellen werkplan GGA en met het Regionaal Activiteitenfonds Verkeer en Vervoer (RAVV), waaruit de kosten gedekt worden voor de zogenaamde GGA-coördinator en de overige werkzaamheden en regionale onderzoeksprojecten.

Jaarlijks worden ook concrete projecten uitgevoerd via het gezamenlijk vastgestelde Regionaal Uitvoeringsprogramma (RUP). Hiervoor wordt subsidie van de Provincie ontvangen. Basis voor alle activiteiten is de bestuurlijk vastgestelde Regionale beleidsagenda verkeer en vervoer 2013-2017. Deze agenda wordt in 2017 geactualiseerd. Het Verkeer en Vervoersdeel van het programma Leefomgeving en Milieu behelst de voorzetting in 2016 van de activiteiten in het kader van de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) en op de uitvoer van de Beleidsagenda Verkeer & Vervoer. Deze beleidsagenda is vertaald naar een afstemmingsagenda, lobbyagenda, uitvoeringsagenda en toekomstagenda.

### Positionering van het Regionaal Woonkader:

Het regionaal woonkader is een kader waarbinnen de gemeenten in Hart van Brabant hun beleid onderling afstemmen. Het regionaal woonkader komt niet in de plaats van lokaal woonbeleid.

### Wanneer regionaal:

- grotere effectiviteit lokaal beleid
- grotere economische kansen voor de regio
- meer efficiency
- als de wet samenwerking voorschrijft



### Wat wilden we bereiken in 2016?

Punten op de afstemmingsagenda verder brengen en vertalen in concrete afspraken en besluitvorming.

### Wat hebben we hiervoor gedaan?

Op deze agenda zijn in 2016 de volgende zaken verder gebracht.

- | De ontwikkeling insteekhaven klasse V in Waalwijk.
- | Wilhelminakanaal stroomopwaarts. Uitvoerings- en financieringsafspraken zijn tussen betrokken overheden gemaakt over de bouw van een nieuwe sluis..
- | Ontwikkeling wegverbinding N629 Dongen-Oosterhout (fase 2), in samenwerking met RWS, provincie en gemeente Oosterhout.
- | Ontwikkeling wegverbinding in Waalwijk naar toekomstige vestiging Bol.com.
- | Knooppuntwerking openbaar vervoer. De regio heeft hiervoor kansrijke projecten geïnventariseerd. Spoorzone projecten van de gemeenten Oisterwijk, Tilburg en Gilze en Rijen zijn gehonoreerd met uitwerkings- en verdere financieringsafspraken.
- | Gestart is met een vertaling regionaal fietsbeleid naar werkgeversaangepak om fietsen werknemers te stimuleren.
- | Voorbereiding bestuursovereenkomst provincie, Efteling, Waalwijk, Tilburg, Loon op Zand met uitvoerings- en financieringsafspraken Leisure Bike Lane.
- | Om de OV concessie Oost-Brabant te begeleiden is op ambtelijk niveau een Tactisch Ontwikkelteam (TOT) opgericht en op bestuurlijk niveau een Strategisch Ontwikkelteam (SOT). Medio 2016 is besloten SOT te integreren in stuurgroep OV netwerk Brabantstad.
- | Afspraken zijn gemaakt met provincie en Rijk over het inwinnen en aan de markt beschikbaar stellen van de zogenaamde Big Data.
- | Regionaal Verkeerskundig team. In 2016 is opzet en werkwijze Brabantbreed verkend en in 2017 zal Hart van Brabant starten.
- | Gebiedsopgave A58 is door RO opgepakt met eerste procesvoorstellen. In 2017 verdere concretisering.
- | Bereikbaarheid Efteling. In regionaal verband is een start gemaakt met in kaart brengen alle ruimtelijke ontwikkelingen langs de N261. Vervolg in 2017.

Invulling geven aan de **Lobbyagenda.**

De lobbyagenda bestaat uit onderwerpen en projecten die de regio graag op de agenda ziet van haar externe partners, met name rijk en provincie.

Voor de wegeninfrastructuur gold dat in 2016 is ingezet op:

- | Bereikbaarheid Efteling / doorstroming N261 tussen Waalwijk en Tilburg.
- | Blijvende aandacht voor A59 / knooppunt Hooipolder. Gemeente Waalwijk heeft in 2016 internsief opgetrokken met Geertruidenberg en provincie om tot optimalisatie maatregelen te komen: de zogenaamde Hooipolderplus variant.
- | Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat
- | Blijvende aandacht voor noodzaak spoedige verbreding en/of slimme toepassingen technieken op A58.

Voor de waterinfrastructuur geldt dat werd ingezet op:

- | ontwikkeling insteekhaven Klasse V in Waalwijk;
- | Wilhelminakanaal fase 1,5.

Voor de spoorinfrastructuur gold dat dit onderwerp prominenter op de lobbyagenda werd gezet dan het daar voorheen op stond. Brabantstad partner Tilburg coördineerde samen met de GGA de regionale vulling van het uitvoeringsprogramma van de OVontwikkelagenda.

- | Lobby om - onder voorwaarden - recreatieve fietsverbindingen uit de provinciale subsidieregeling verkeer en vervoer te laten cofinancieren is in 2016 gelukt.

Verder brengen van de **uitvoeringsagenda.**

- | Het jaarlijkse Regionaal UitvoeringsProgramma (RUP 2017) maakt hiervan onderdeel uit. Het totaalpakket van infrastructurele projecten en mensgerichte maatregelen is unaniem en zonder aanpassingen dan wel toevoegingen goedgekeurd. De provincie geeft de regio voor het totaal pakket aan projecten en maatregelen een subsidie van € 2.713.100.
- | De verbreding van de wegverbinding en het voorzien van vrijliggende fietspaden naar de toekomstige vestiging van Bol.com in Waalwijk.
- | Business Case HSL shuttle Breda - Efteling is voorbereid.
- | Verdere voorbereiding Leisure Bike Lane (snelfietsroute Tilburg – Waalwijk) met vaststelling tracé per gemeente in colleges en maken schetsontwerpen en ramingen voor alle routedelen.

	<ul style="list-style-type: none"> <li>  Uitwerking regionaal fietsbeleidsplan met bestuurlijk ambassadeurschap voor thema fiets.</li> <li>  Agenda en uitvoeringsprogramma Mobiliteit &amp; Leisure. Met accent op opzetten pilot grootschalig recreatief fietsverhuursysteem voor gasten a/ bezoekers regio.</li> <li>  Verkeersveiligheidsplan Brabant: in 2016 is de nadruk gelegd op gedragsprojecten gericht op alertheid (tegen afleiding in het verkeer). Er is invulling geven aan bestuurlijk ambassadeurschap verkeersveiligheid.</li> <li>  Regionaal OV beleidsplan: de nadruk is gelegd op de regionale inventarisatie kansrijke projecten voor 1e starttranche Uitvoeringsprogramma Ontwikkelagenda Spoor HOV en Knooppunten van de provincie.</li> <li>  Marktverkenning A58 Tilburg-Breda (met o.a slimme benutting pechstroken) . Programmaraad heeft in 2016 groen licht gegeven voor het vervolg.</li> <li>  Verdere invulling van regionaal en lokaal Elaadpalen beleid met plaatsing extra laadpalen in de openbare ruimte.</li> <li>  Realisatie beveiligde vrachtwagenparkeerterreinen in Waalwijk (Haven) en Tilburg (Vossenbergh).</li> </ul>
<p>Invulling geven aan de <b>Toekomstagenda</b>. In de toekomstagenda staan de onderwerpen waar de regio op wil anticiperen.</p>	<p>In 2016 zijn verder verkend/is verkenning gestart naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>  Integrale aanpak Bels Lijntje (fietsverbinding naar België koppelen aan slow Leisure en landschap). Door Vitaal Leisure landschap.</li> <li>  Inzet mobiliteitsmanagement bij bedrijven. Tilburg startte samen met werkgeversaanpak provincie met opzet communities van bedrijven en instellingen in een afgebakend geografisch gebied.</li> <li>  Gebiedsopgaven Loonse- en Drunense Duinen en A58 zone (vanuit RO).</li> </ul>
<p>Deelnemen aan bestuurlijke overleggen. Namens de GGA nemen wethouders verkeer deel aan meerdere bestuurlijke overleggen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>  Naast het reguliere bestuurlijke overleg nam in 2016 de voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg deel aan het bestuurlijk Platform Verkeer en Vervoer. Dit platform dient als adviesorgaan voor GS van de provincie.</li> </ul>

---

- | Vanuit de regio is deelgenomen aan de stuurgroep OV netwerk Brabantstad ter vaststelling starttranche Uitvoeringsprogramma Ontwikkelagenda Spoor HOV en Knooppunten van de provincie.

- | Deelname aan het Strategisch Ontwikkelteam OV.

- | De aanbesteding van de regiocentrale van de regiotaxi is begeleid.

- | Deelname aan bestuurlijke trajecten om de A59 en A58 op de kaart te houden.

---

### **Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting**

Vanuit het portefeuillehoudersoverleg Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting werken we samen met de provincie en de waterschappen (binnen het Regionaal ruimtelijk overleg (RRO)), aan een gezamenlijk, regionaal afgestemd ruimtelijk beleid en vertalen dat in ruimtelijke activiteiten, projecten en gebiedsopgaven. Onderwerpen van afstemming waren het kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwprogramma, de programmering voor het ontwikkelen en opnieuw inrichten van bedrijventerreinen en het behouden en ontwikkelen van het landschap. Veel van deze activiteiten zijn voorbereid in nauw overleg met het portefeuillehoudersoverleg Economische Zaken en Toerisme & Recreatie.

AZC en (nood)opvang  
Huisvesting statushouders, inclusief GVA  
intermediair

Input: 06  
#Hartvan



Wat wilden we bereiken in 2016?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Implementatie van de ladder voor duurzame verstedelijking	In de regionale agenda wonen 2017, vastgesteld in het RRO van 15 december 2016, woningbouwafspraken vastgelegd waarmee de woningbouwprogrammering van de afzonderlijke gemeente wordt afgestemd op de regionale behoefte.
Huisvesting vluchtelingen / Aanpak verhoogde asielinstroom	In 2016 werd een beroep op onze regionale samenwerking gedaan om te komen tot een gezamenlijke aanpak voor de verhoogde asielinstroom. Zowel de Verenigde Vergadering van raden Hart van Brabant als de Commissaris van de Koning riepen expliciet op tot actie voor dit vraagstuk. Burgemeester Janssen van Oisterwijk werd daarbij als coördinerend bestuurder aangesteld. Tijdens de Hart van Brabant Radendag van 16 april 2016 werden de raden gevraagd om mee te denken over mogelijke oplossingsrichtingen.



	<p>Door een hoofdfrequente inzet van een regiegroep, een projectgroep en een klankbordgroep werden er in korte tijd veel belangrijke afspraken gemaakt. Uitgangspunten daarbij waren: realisatie naar rato verdeeld, inzet op de gehele keten ((nood)opvang en AZC's, huisvesting statushouders, integratie, onderwijs en arbeidsmarkt) en aandacht voor 'eigenschelijkheid'.</p> <p>Met vereende krachten lukte het onze regio als eerste in Brabant om, met instemming van alle raden, in mei 2016 een Plan van Aanpak met een inventarisatie van mogelijke opvanglocaties een de Commissaris aan te bieden. Gelukkig bleek in de loop van het jaar dat de directe nood minder hoog was dan eerder verwacht.</p>
Huisvesting arbeidsmigranten	In 2016 is een onderzoek gestart naar de woonbehoefte van bijzondere doelgroepen, waaronder arbeidsmigranten. Dit onderzoek loopt door in 2017.
Uitvoeringsagenda regionaal woonkader	In 2016 is conform de uitvoeringsagenda samengewerkt aan verschillende onderwerpen, zo is gerealiseerd dat Midden- en Westbrabant zijn aangewezen als één woningmarkt regio, is gezamenlijk advies ingewonnen over de scheiding daeb-niet-deab bij corporatie en is het onderzoek huisvesting bijzondere doelgroepen gestart. De subregionale afstemming woningbouwprogramma's is nog niet afgerond.
Uitwerken van de nieuwe Strategische Meerjaren Agenda (SMA) in een concreet uitvoeringsprogramma	De poho's ROV, EZRT en V+V hebben een integrale bouwsteen fysiek ontwikkeld die geresulteerd heeft in het deelprogramma Leefomgeving en Milieu van het Uitvoeringsprogramma 2016-2020.
Opstellen startnotitie waarin duidelijk wordt wat de integrale gebiedsopgave LDD + schil moet inhouden	Plan van aanpak voor de opstelling van de gebiedsopgave LDD + schil is vastgesteld; uitvoering ter hand genomen.
Vervolgfase onderzoek Maintenance Valley. Gezamenlijk project van de regio's HvB en West-Brabant en de provincie	Projectplan vastgesteld en de uitvoering is gestart. Oplevering in 2017.
Opstellen nieuwe regionale bedrijventerreinafspraken	Regio heeft samen met provincie de nieuwe bedrijventerreinafspraken 2016-2025 in RRO vastgesteld.

Programmatiese Aanpak Stikstof (PAS)	Ambtelijk is verkenning gemaakt van de implicaties van deze problematiek en is de bestuurlijke discussie hierover voorbereid. Vindt plaats in voorjaar 2017.
Verkenningdocument provinciale Omgevingsvisie	Bestuurlijke discussie hierover gevoerd met de provincie en is de strategische meerjarenagenda als input vanuit HvB voor de provinciale omgevingsvisie aangeboden.
Provinciaal Water- en Milieuplan (PWMP)	Met provincie zijn afspraken gemaakt om de gemeenschappelijke projecten/activiteiten uit het PWMP en het regionaal uitvoeringsprogramma van de SMA gezamenlijk uit te werken.
Nieuwe regionale kantorenafspraken	Regionale kantorenafspraken 2017-2020 zijn vastgesteld (in RRO).
Actualisering regionale afspraken detailhandel 2013	Opdracht verleend voor een update van de regionale detailhandelsfoto 2013; op basis hiervan zal poho in 2017 bezien of actualisering van de afspraken nodig zijn.
Vitaal Leisure Landschap	Diverse projecten uitgevoerd. Visie voor 2017-2020 opgesteld en vastgesteld, evenals een werkplan voor deze periode.
Versnellingsagenda HvB-provincie	Voorstellen vanuit het ruimtelijke domein zijn voorbereid. Besluitvorming voorjaar 2017.
Pilot vraaggericht ontwikkelen bedrijventerreinen	Pilot is vanuit provincie met landelijk expertteam gestart voor de logistieke locaties Zwaluwenbunders en Haven 8 en een lokaal terrein in Hilvarenbeek. Resultaten pas in 2017.
Van Gogh Nationaal Park	Mede vanuit HvB is een bid-book opgesteld voor publieksverkiezing mooiste nationaal park van Nederland. Niet in prijzen gevallen, maar regio wil voortouw nemen om samenwerking voort te zetten. Daartoe is opdracht gegeven aan Midpoint/ House of Leisure om projectplan te maken.
Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's)	Hilvarenbeek heeft haar pilot gepresenteerd. Op dit moment wordt onderzocht of deze aanpak regionaal opgepakt kan gaan worden.

Voor de (actualisering van) regionale afspraken voor bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel vindt afstemming plaats in de portefeuillehoudersoverleggen ROV en EZRT, dat geldt ook voor de gezamenlijke ruimtelijk-economische agenda met West-Brabant. In de onderstaande tabel zijn de resultaten opgenomen omtrent de regionale afspraken en de ontwikkeling van Maintenance Valley.

Wat wilden we bereiken in 2016?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
<p><b>Afspraken bedrijventerreinen uitwerken</b> in convenant met als speerpunt verdeling grootschalige logistieke bedrijventerreinen (bovenregionaal)</p>	<p>In juli en september 2016 hebben de regiogemeenten met de provincie nieuwe afspraken gemaakt over vraaggericht ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen en bovenregionale afstemming voor grootschalige logistieke bedrijventerreinen.</p> <p>Tevens is besloten om de mogelijkheden voor een pilot voor vraaggericht ontwikkelen van nieuwe (logistieke) bedrijventerreinen te onderzoeken.</p>
<p>Afspraken <b>kantoren</b>: inventariseren leegstand, uitwerken probleemlocaties en geheel kantorenbeleid</p>	<p>In december 2016 hebben de regiogemeenten met de provincie regionale afspraken kantoren gemaakt. Daarin is bepaald dat kantoorontwikkelingen &lt;750m<sup>2</sup> gelden als lokale ontwikkelingen die lokaal worden afgewogen, zijn de regionale kantoorlocaties bepaald, is afgesproken dat vraaggericht wordt ontwikkeld en dat acties worden gepakt om de theoretische plancapaciteit terug te dringen.</p>
<p>Afspraken detailhandel: herijken</p>	<p>Het combi-poho ROV/EZRT heeft in december 2016 akkoord gegeven om BRO opdracht te verlenen om de regionale detailhandelsfoto te herijken en op basis daarvan te bepalen of/welke aanpassingen aan de regionale afspraken detailhandel nodig zijn.</p> <p>Tevens heeft het poho besloten om twee bestuurders af te vaardigen naar de begeleidingsgroep voor de opdracht aan en samenstelling van de provinciale retailadviescommissie.</p>
<p>Ruimtelijk Economische Agenda West- en Hart van Brabant ('Maintenance Valley')</p>	<p>De regio's Hart van Brabant en West-Brabant willen samen met de provincie komen tot een agenda met visie en opgaven die de economische structuur versterken.</p> <p>De 2 regio's en provincie hebben geld beschikbaar gesteld om deze Agenda op te stellen, gericht op de thema's Logistiek, Smart Industry, Circulaire Economie en Leisure. Dit geeft uiteindelijk zicht op en richting aan opgaven en projecten die de triple helix ter versterking van de topsectoren uit gaat voeren.</p> <p>De Agenda biedt ook de basis voor investeringsprogramma's van gemeenten, regio, provincie, Rijk (o.a. MIRT) en overige betrokkenen.</p>

**Financieel beeld programma  
Ruimte & Bereikbaarheid**

	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	
Programmakosten	560.741		480.203		V 80.538
Bijdrage uit gemeenten		230.000		230.000	-
Cofinanciering		120.000		93.321	N 26.679
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		210.741		210.741	-
<b>Totaal</b>	<b>560.741</b>	<b>560.741</b>	<b>480.203</b>	<b>534.062</b>	<b>V 53.859</b>

**Toelichting programmakosten**

Een nadere uiteen splitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij 'toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

In de Hart van Brabant begroting is voor de uitwerking van de gebiedsopgave A58 € 30.000 gereserveerd met bijdrage van € 20.000 vanuit de GGA. In 2016 zijn hiervoor geen kosten gemaakt.

**Toelichting Reserve werkagenda**

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2015 is door het Algemeen bestuur € 210.741 beschikbaar gesteld voor het project Vitaal Leisure landschap. De looptijd van het project liep tot en met 1 juli 2016. De Provincie Noord-Brabant heeft de besteding van de middelen verlengd naar 31 december 2016. Hierdoor was in 2016 meer budget nodig.



RECHT  
UIT  
BRABANT



GGA



> HART  
VAN BRABANT  
IN BEELD

programma van februari tot september 2015

## 8. Organisatie & Strategie

Zoals bekend is Regio Hart van Brabant een netwerksamenwerking. Wat betekent dat de meeste ambtelijke ondersteuning voor regionale projecten, beleidsafstemming, werkgroepen en het voorbereiden van portefeuillehouderoverleggen door de diverse medewerkers van onze deelnemende gemeenten in-kind (om niet) wordt geleverd. We kennen dus geen aparte regionale uitvoeringsorganisatie. Daarnaast vergt het kunnen realiseren van het programma een kleine basisorganisatie. Deze capaciteit, georganiseerd in het programmabureau, richt zich op het algemene proces- en programmamanagement. Bijvoorbeeld via strategisch advies aan het algemeen bestuur en facilitering van de Hart van Brabantdagen en Radendagen, thema-avonden etcetera. In 2016 zijn in dat kader de volgende activiteiten ontplooid.

### Hart van Brabantdagen

Op 10 maart, 26 mei, 22 september en 8 december 2016 troffen de colleges van de regiogemeenten elkaar tijdens de reguliere Hart van Brabantdagen. In aanloop daarnaar vonden steeds voorbereidende overleggen plaats met de ambtelijke coördinatoren en de Kring Gemeentesecretarissen. Daarnaast waren er enkele extra vergaderingen van het algemeen bestuur, rondom de strategische meerjarenagenda 2016-2020 en de jaarrekening en begroting.

Genoemde strategische meerjarenagenda alsook de daarop gebaseerde uitvoeringsprogramma's hebben van alle betrokkenen veel inzet gevraagd. Gelukkig was er ook in 2016 veel betrokkenheid voor en commitment aan onze netwerksamenwerking te constateren.

### Verenigde Vergadering

Een nieuw en bijzonder fenomeen werd in 2016 voor het eerst in de praktijk gebracht. Naar aanleiding van moties uit Heusden, Loon op Zand en Waalwijk riep het bestuur een Verenigde Vergadering bijeen waarin alle raadsleden van de regiogemeenten een adviesstem konden laten horen over de voorgenomen strategische meerjarenagenda. Met veel inzet van zowel de raden als de griffiers, ondersteund door het programmabureau, werd deze vergadering voorbereid. Uiteindelijk werden op 19 maart 2016 in totaal 27 moties (via een stem app) in stemming gebracht. De opkomst in Het Klavier (Loon op Zand) was groot, 130 raadsleden, en er was veel tevredenheid over het verloop en het resultaat van de Verenigde Vergadering.

### Hart van Brabant Radendagen

Reguliere Radendagen waren er op 16 april en 16 november 2016. Waarbij de Radendag van april, met aanwezigheid van Commissaris van de Koning Wim van de Donk, in het teken stond van het verkennen van oplossingen voor de opvang van vluchtelingen in onze regio. En de Radenavond van 16 november gebruikt werd om in workshops met elkaar aan de slag te gaan met de bouwstenen uit het onderzoek naar democratische legitimatie.



### **Onderzoek democratische legitimatie**

Het onderzoek naar democratische legitimatie werd in 2016 uitgevoerd door Tamara Metzke (voorheen TiU) en Janneke Rutgers naar aanleiding van de Verenigde Vergadering en in opdracht van het algemeen bestuur. Het bestond uit een survey onder de raads- en collegeleden van onze regio en een vergelijkend onderzoek met 8 andere regionale samenwerkingen. Doel was het verkennen van verbeteringsmogelijkheden, met als vertrekpunt de werking van onze bestaande gemeenschappelijke regeling. Een begeleidingsgroep, bestaande uit enkele raads- en collegeleden, aangevuld met griffiers en ondersteund door het programmabureau, volgde het verloop van de onderzoeksopdracht. In 2017 worden de resultaten doorvertaald naar concrete verbeteringsvoorstellen.

### **Onderzoek programmastructuur**

Ook de interne organisatie werd in 2016 tegen het licht gehouden. Op basis van een analyse en advies van Phaos werden zowel ambtelijke als bestuurlijke workshops gehouden om te kijken hoe we zaken slimmer, effectiever en efficiënter kunnen organiseren binnen Hart van Brabant. Ook gaf dit aanleiding tot het uitbreiden van het programmabureau met twee programmacoördinatoren, waarvan één persoon reeds medio 2016 werd aangetrokken. Verder is er een projectvolgsysteem in voorbereiding en wordt er vanaf 2017 met uniforme sjablonen gewerkt voor de vergaderstukken van de bestuurlijke overleggen.

### **Communicatie**

In 2016 was er veel extra inzet op communicatie. De nieuwsbrief 'Vanuit het hart' werd geïntroduceerd en verscheen dat jaar 7 maal: 4x na de Hart van Brabantdagen, 1x na de Verenigde Vergadering en 2 korte edities t.g.v. het bid-boek Van Gogh NP en de verhuizing van het programmabureau.

Verder werd de website van Regio Hart van Brabant geheel vernieuwd en lieten we nieuwe banners maken, die passen bij de uitstraling van onze strategische meerjarenagenda.

### **Hart van Brabant Award**

De Hart van Brabant Award werd in mei 2016 uitgereikt aan Theater De Leest in Waalwijk.

### **Servicepunt externe financiering**

De dienstverlening met betrekking tot externe financiering is in 2016 voortgezet. Naast de periodieke nieuwsbrief met belangwekkende feiten over diverse subsidie- en financieringsregelingen werden ook veel partijen 'op aanvraag' bediend. Daarnaast is deze ondersteuning uiteraard van groot belang voor het binnenhalen van benodigde externe middelen ten behoeve van ons economisch ontwikkelprogramma. Sinds medio 2014 is in de regio Hart van Brabant bijna € 79 miljoen aan subsidies verworven. Het Smart Industries project CAMPIONE vindt in Hart van Brabant zijn oorsprong met een centraal fieldlab op Gate2. Hier is bijna € 6 miljoen aan subsidie mee gemoeid. Voor een bedrag van € 16 miljoen zijn aanvragen in voorbereiding of ingediend. Met de dienstverlening richting mkb bedrijfsleven zijn ruim 60 bedrijven uit onze regio verder geholpen richting financiering c.q. coaching.



**Financieel beeld programma  
Organisatie & Strategie**

	Begroting na wijziging		Realisatie 2016		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
	€	€	€	€	
Programmakosten	226.131		217.833		V 8.298
Apparaatskosten	290.481		406.651		N 116.170
Uitvoeringskosten BWS	3.000		-		V 3.000
Bijdrage uit gemeenten		414.707		414.707	-
Dekking middels cofinanciering		103.631		101.131	N 2.500
Toevoeging vanuit Algemene Reserve		1.274		1.274	-
<b>Totaal</b>	<b>519.612</b>	<b>519.612</b>	<b>624.484</b>	<b>517.112</b>	<b>N 107.372</b>

**Toelichting Programmakosten**

*Communicatie*

Voor communicatie activiteiten (zoals onderhoud en verdere verbetering van het digitale platform, opmaak begroting, jaarstukken, beleidsproducten, voor zover dit niet uit het projectbudget kan worden betaald, en overige uitingen) was een bedrag begroot van € 20.000,- . De extra inspanningen (nieuwsbrieven, website, banners) hebben € 20.000 extra gekost.

*Regionaal Economisch Actieprogramma/REAP*

Voor het uitvoeringsprogramma 2016, januari t/m juni, is van de provincie subsidie ontvangen van € 101.131. De uitvoering van het programma vindt plaats via Midpoint Brabant. De hier opgenomen kosten betreft het doorzetten van de subsidie naar Midpoint Brabant ten behoeve van de REAP-begroting.

**Toelichting Apparaatskosten**

*Personeelskosten*

Dit betreffen de doorbelaste salariskosten voor een parttime programmadirecteur, fulltime programmacoördinator en management assistente. Vanaf medio augustus is een tweede programmacoördinator ingezet. In 2016 was verder i.v.m. vervanging door ziektelanguddig externe inhuur noodzakelijk (€ 86.000).

*Specialistische dienstverlening*

Onvermijdelijke kosten zijn de kosten van de accountantscontrole, administratie en beheer. In 2016 zijn extra uitgaven gedaan in het kader van fiscale ondersteuning met betrekking tot mogelijke vennootschapsplicht (€ 13.500). Daarnaast heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de democratische legitimatie (€ 19.200).

*Overige apparaatskosten*

Er worden apparaatskosten doorberekend door Midpoint Brabant voor gebruik van werkplek(ken) met automatisering, postverwerking, repro, telefonie, etc. Het betreft hier specifiek de kosten die gepaard gaan met de werkplek(ken) die voor Regio Hart van Brabant worden ingericht. Daarnaast worden vanuit de gemeente Tilburg kosten doorberekend in verband met overige personeelskosten, facilitaire kosten (o.a. archief) en een opslag voor het dragen van de verantwoordelijkheid van het organiseren van vervanging bij langdurige afwezigheid vanwege ziekte of om andere redenen.





# 9. Paragrafen

Met de invoering van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in 2004 zijn met betrekking tot de verslaggeving een aantal verplichte paragrafen (beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten) voorgeschreven, te weten: Lokale Heffingen; weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen; financiering; bedrijfsvoering; verbonden partijen; grondbeleid en Rechtmatigheid. Niet alle paragrafen zijn van toepassing voor Regio Hart van Brabant.

Regio Hart van Brabant ontwikkelt zich steeds meer tot een regio waarin initiatieven worden genomen, die leiden tot het oppakken van gemeenschappelijke projecten (de 'werkagenda'). Dit heeft gevolgen voor de wijze waarop een en ander moet worden georganiseerd. Het takenpakket van Regio Hart van Brabant verbreedt zich van overleg naar overleg en sturing van gemeenschappelijke projecten. Met ingang van 2015 verloopt ook de bestuurlijke sturing op de uitvoering van de bovenlokale jeugdhulptaken via Regio Hart van Brabant. Daartoe is een deelbegroting opgesteld (programma 4a). Deze maakt met ingang van 2015 deel uit van begroting en rekening.

## 9.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is om financiële tegenvallers op te vangen om de taken voort te kunnen zetten noemen we het weerstandsvermogen. De risico's, die niet verzekerd zijn of worden afgedekt door reserves, voorzieningen of overige middelen zijn van belang voor de bepaling van het weerstandsvermogen. Tegenover deze financiële risico's staat de weerstandscapaciteit. Deze capaciteit betreft (financiële) middelen waarover de gemeenschappelijke regeling kan beschikken om risico's te kunnen opvangen zonder dat de inzet van deze (financiële) middelen noodgedwongen leidt tot beleidswijzigingen. Het begrip weerstandsvermogen gaat derhalve over de verhouding tussen deze risico's en de weerstandscapaciteit, zodat de gezondheid van de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling kan worden bepaald, nu en op termijn.

De financiële positie van Regio Hart van Brabant kan worden beoordeeld vanuit een tweetal gezichtspunten namelijk vanuit de jaarlijkse exploitatie en via beoordeling van de vermogenspositie. Het saldo van de jaarlijkse exploitatie-uitgaven en -inkomsten van de Regio Hart van Brabant wordt gedekt via een bijdrage van de deelnemende gemeenten. Van cofinanciering van bepaalde projecten voor Jeugdhulp is nog geen sprake. De vermogenspositie van Regio Hart van Brabant bestaat uit een bescheiden algemene (vrije) reserve. De algemene Reserve is gemaximeerd op 10% van de totale begrote bruto lasten begroting jaar t+1 exclusief lasten jeugdhulp. De algemene (vrije) reserve per 31 december 2016 bedraagt € 59.471 (na voorstel tot resultaatbestemming 2016).

De lasten inzake jeugdhulp worden gedekt uit de integratie uitkering die via de deelnemende gemeenten aan de gemeenschappelijke regeling worden voldaan. De voor- of nadelige saldi aan het einde van het boekjaar worden verrekend met de deelnemende gemeenten, tenzij het Algemeen Bestuur in het belang van de Regio besluit om niet bestede budgetten over te hevel en naar het volgend begrotingsjaar.

Bij Regio Hart van Brabant zijn verder geen vaste activa, voorzieningen of vreemd vermogen aanwezig en worden deze ook voor de nabije toekomst niet verwacht. Regio Hart van Brabant heeft alleen een rekening-courant verhouding met een bankinstelling waarmee alle financiële mutaties worden afgewikkeld.

Met ingang van de jaarrekening 2015 dient over een vijftal kengetallen verantwoording afgelegd te worden. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een gemeenschappelijke regeling. Om dit te bereiken wordt voorgeschreven dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing de volgende kengetallen bevat: netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit.

<b>Kengetallen</b>				
Verslagjaar 2016				
	2013	2014	2015	2016
<b>Netto Schuldquote</b>	<b>-151</b>	<b>-83</b>	<b>-55</b>	<b>-87</b>
<b>Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen</b>	<b>-151</b>	<b>-83</b>	<b>-55</b>	<b>-87</b>
<b>Solvabiliteitsrisico</b>	<b>77</b>	<b>68</b>	<b>4</b>	<b>3</b>
<b>Structurele exploitatieruimte</b>	<b>-14</b>	<b>-14</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Grondexploitatie</b>	<b>nvt</b>	<b>nvt</b>	<b>nvt</b>	<b>nvt</b>
<b>Belastingcapaciteit</b>	<b>nvt</b>	<b>nvt</b>	<b>nvt</b>	<b>nvt</b>

De netto schuldquote (en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) is de afgelopen jaren sterk verbeterd, maar in 2016 verslechterd. Oorzaak hiervan is het uitblijven van zorgdeclaraties door de zorgaanbieders waardoor de schuldpositie enorm is toegenomen. De zorgaanbieders zijn helaas op dit moment nog steeds onvoldoende in staat om goede declaraties via het digitale berichtenverkeer op te stellen. Ondanks deze ontwikkeling, zijn wij als Regio steeds beter in staat om met de ontvangen inkomsten de toegekende taken uit te voeren. De verhoging van de gemeentelijke bijdrage de afgelopen jaren heeft hieraan bijgedragen. Dit komt ook tot uitdrukking in het kengetal van de structurele exploitatieruimte.

De daling van het solvabiliteitsratio wordt voornamelijk veroorzaakt door de enorme korte schuld die is ontstaan door het niet tussentijds afrekenen van de zorgdeclaraties. We verwachten dat deze daling zich niet structureel zal doorzetten indien het declaratieproces op gang is gekomen.

## 9.2 Financiering

De Regio Hart van Brabant heeft nog geen treasury statuut opgesteld. De treasury activiteiten zijn zeer beperkt. De geldstromen van de Regio Hart van Brabant hebben bijna volledig betrekking op de afdrachten van de gemeenten aan de GR, waarvoor de GR de jeugdzorg uitvoert. De uitgaande geldstromen hebben bijna alleen betrekking op de betalingen in het kader van de jeugdzorg.

Ten behoeve van deze geldstromen is een bankrekening geopend bij de BNGBank.

De inkomende geldstromen zijn voldoende om de noodzakelijke betalingen te kunnen verrichten. Er worden geen kortlopende of langlopende leningen opgenomen.

Per 16 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren ingevoerd.

Verplicht schatkistbankieren houdt in dat overschotten aan liquide middelen boven een drempelbedrag moeten worden afgestort in de schatkist bij het ministerie van Financiën.

Het drempelbedrag is een percentage van het begrotingstotaal en bedroeg over 2016 € 0,5 mln.

Aangezien de ontvangsten groter waren dan de uitgaven ontstonden liquiditeitsoverschotten. Deze werden afgestort in de schatkist.

In 2016 hebben geen overschrijdingen plaatsgevonden.

## 9.3 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering heeft als reikwijdte de organisatie van Regio Hart van Brabant, hetgeen niet alleen de ambtelijke organisatie maar ook de bestuurlijke organisatie omvat. De burger verwacht van een gemeente dat gemeentelijke middelen rechtmatig, doelmatig en doeltreffend besteed worden, dat de gemeente een betrouwbare partner is en transparant is. Deze verwachtingen zijn tevens criteria voor de bedrijfsvoering.

Regio Hart van Brabant is een overleg- en uitvoeringsplatform waarbinnen de deelnemende gemeenten - uitgaande van het beginsel van autonomie van het lokale bestuur - de regionale samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van bovenregionale Jeugdhulp bespreken en daar vorm aan geven omdat de samenhang van een aantal strategische en ordenende taken daarom vraagt. Er is sprake van een lichte overlegstructuur als kader om de feitelijke samenwerking in portefeuillehouders overleggen vorm te geven.

De bedrijfsvoering ondersteunt de uitvoering van het overlegplatform van Regio Hart van Brabant. De verantwoordelijkheid voor de organisatie berust primair bij het Algemeen Bestuur. De wethouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur.

Ten behoeve van de ondersteuning van het Algemeen Bestuur en het dagelijkse management van het programma is een Programmabureau ingericht bestaande uit een parttime programmadirecteur, die in dienst is bij de gemeente Tilburg, een fulltime programmacoördinator in dienst van de gemeente Goirle en een managementassistente die in dienst is bij Midpoint Brabant. Dit is in augustus 2016 uitgebreid met een tweede programmacoördinator. Het Algemeen Bestuur is een dienstverleningsovereenkomst betreffende het programmamanagement aangegaan met de gemeente Tilburg.

Het programmabureau coördineert het proces zoals boven omschreven. Daarnaast geeft het sturing aan realisatie van de strategische meerjarenagenda 2016-2020, die eind 2015 is vastgesteld. Het jaar 2016 was het eerste jaar van de uitvoering van dit programma.

De gemeenten, waar de programmadirecteur en de programmacoördinatoren in dienst zijn, dragen zorg voor alle reguliere werkgeverslasten en voor vervanging bij diens afwezigheid vanwege ziekte of om andere redenen. Tevens draagt de gemeente Tilburg, op basis van een dienstverleningsovereenkomst met de Stichting Midpoint Brabant, zorg voor een adequate werkplek met alle bijbehorende randvoorwaarden op locatie bij Midpoint Brabant en voor de inhuur van de managementassistente die in dienst is bij de Stichting Midpoint Brabant.

De administratieve werkzaamheden ten behoeve van het opstellen van de ontwerpbegroting en – rekening, evenals het beheer van de vermogenswaarden, alsook de bewaring van archiefbescheiden conform gemeentewet worden door het Algemeen Bestuur, op basis van een dienstverleningsovereenkomst, opgedragen aan de gemeente Tilburg. Deze is in lijn met de nieuwe gemeenschappelijke regeling en de gastheerovereenkomst inzake jeugdhulp.

## 9.4 Rechtmatigheid

Het werk van de externe accountant Deloitte Accountants BV vindt in nauwe samenhang plaats met de werkzaamheden van de interne auditfunctie van de gemeente Tilburg voor Regio Hart van Brabant.

De interne auditfunctie stelt jaarlijks een auditprogramma op. In de uitvoering van het auditprogramma wordt gecontroleerd op de getrouwheid en de rechtmatigheid van het door het Algemeen Bestuur gevoerde financiële beheer.

Het door het Algemeen Bestuur vastgestelde controleprotocol en toetsingskader zijn bepalend voor de controle door de interne auditfunctie. Het toetsingskader rechtmatigheid 2015 en 2016 is getoetst op relevante wijzigingen in wet- en regelgeving in het afgelopen jaar.

In het toetsingskader wordt onder meer specifiek ingegaan op de toepassing van de rechtmatigheidscriteria: het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het criterium misbruik en oneigenlijk gebruik.

De interne audits zijn gericht op de belangrijkste financiële processen van Regio Hart van Brabant.

### *Voorwaardencriterium*

Bij de uitvoering van de audits is getoetst op de naleving van de in de wet- en regelgeving vastgelegde voorwaarden. Voor de audits is in 2016 de risico-benadering gehanteerd om de reikwijdte en de scope van de audit te bepalen. Dit houdt in dat de rechtmatigheids- en getrouwheidsrisico's in kaart zijn gebracht en de beheersmaatregelen die deze risico's afdekken getoetst zijn.

Bij de uitgevoerde audits, op de belangrijkste financiële processen, zijn geen onrechtmatigheden geconstateerd.

### *Misbruik en oneigenlijk gebruik*

Regio Hart van Brabant heeft een beleid ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik dat bestaat uit een mix van maatregelen op het gebied van voorlichting, controle en sanctionering. Binnen de kaders van diverse audits is aandacht besteed aan dit criterium.

### *Begrotingscriterium*

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van het Algemeen bestuur is gerespecteerd. De door het Algemeen bestuur gestelde kaders zijn bepalend voor de invulling van het budgetbeheer door het Dagelijks Bestuur.

Het systeem van budgetbeheer- en bewaking moet waarborgen dat de baten en de lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan het Algemeen Bestuur. In het door het Algemeen Bestuur vastgestelde controleprotocol is bepaald wanneer een budgetafwijking onrechtmatig is.

In 2016 zijn de gerealiseerde lasten op de programma's 2, 3, 4, 4a, 5, 6 en 7 lager dan de bijgestelde begrote lasten. Enkel op programma 8 heeft een overschrijding van de lasten plaatsgevonden. De overschrijding op dit programma wordt veroorzaakt door een langdurig ziektegeval waardoor extra inhuurcapaciteit noodzakelijk was. Daarnaast is specialistische inhuur noodzakelijke gebleken voor de gevolgen van de invoering van de Vennootschapsbelasting, democratische legitimatie en begroting 2017. Er is derhalve binnen de gestelde financiële kaders van het Algemeen bestuur gehandeld en dus geen begrotingsonrechtmatigheid.



## 9.5 Algemene dekkingsmiddelen, post onvoorzien en structureel/incidenteel

### Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel die de gemeenschappelijke regeling vrij kan besteden. Het gaat behalve om de uitkering uit het gemeentefonds, om gemeentebelastingen, deelnemingen/dividend, erfpacht, rente en de verzamelpost overige dekkingsmiddelen. Ze zijn bedoeld voor de uitvoering van de programma's waarin het beleid tot uitvoering wordt gebracht dat het Algemeen Bestuur heeft vastgesteld. Bij Regio hart van Brabant is enkel de post Overige Algemene Dekkingsmiddelen van toepassing.

#### *Overige Algemene Dekkingsmiddelen*

Het onderdeel overige algemene dekkingsmiddelen is een verzameling van diverse posten. Op hoofdlijnen kunnen ze onderverdeeld worden in algemene begrotingsposten, apparaatskosten en mutaties in reserves.

### Onvoorzien

In de primaire begroting 2016 is geen post onvoorzien opgenomen. Tussentijds is wel een post van € 3.981 begroot maar niet aangewend.

### Structureel/Incidenteel

Het voordelig jaarrekeningresultaat 2016 bedraagt € 752.705. Het rekeningresultaat heeft grotendeels een incidenteel karakter. Het resultaat wordt voornamelijk gevormd door lagere baten ad € 29.000 op de Werkagenda. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere toegekende REAP-subsidie door de Provincie Noord-Brabant van € 55.000. In de begroting was rekening gehouden met een subsidiebedrag voor het gehele jaar terwijl dit voor 2016 slechts enkele maanden betrof. Verder zijn er voor een bedrag van € 26.000 aanvullende inkomsten ontvangen op het Tatra-project en Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen.

Daarnaast is er voor € 152.000 lagere lasten gerealiseerd. Voor een toelichting van de afwijkingen per programma verwijzen wij u naar de 'toelichting op de baten en lasten 2016' in de jaarrekening.

Voor het programma Jeugd zijn de lasten uiteindelijk € 1.371.000 lager dan begroot. Uiteindelijk zijn de baten van de gemeenten ook € 741.000 lager uitgevallen. Per saldo levert dit een overschot op van € 630.000. Zowel de baten als de lasten op dit programma hebben een incidenteel karakter.

# 10. Financiële rapportage

## 10.1 Rapportage in cijfers

	BALANS PER 31 DECEMBER	
ACTIVA	2016 €	2015 €
VLOTTENDE ACTIVA		
UITZETTINGEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR		
Vorderingen op openbare lichamen	2.857.132	593.978
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	28.413.994	13.013.538
Rekeningen-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	-	389.090
Overige vorderingen	1.089.368	3.712.746
LIQUIDE MIDDELEN		
Banksaldi	99.975	117.526
<b>TOTAAL</b>	<b>32.460.469</b>	<b>17.826.878</b>



(voor bestemming resultaat)

PASSIVA	2016 €	2015 €
VASTE PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Algemene Reserve	58.766	258.726
Bestemmingsreserve Werkagenda	21.615	21.615
Reserve BWS	62.476	62.476
Reserve Overheveling	-	-
Nog te bestemmen resultaat boekjaar	752.705	350.667
VLOTTENDE PASSIVA		
NETTO-VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR		
Overige schulden	31.564.907	17.133.394
<b>TOTAAL</b>	<b>32.460.469</b>	<b>17.826.878</b>
Gewaarborgde geldleningen	0	0
Garantstellingen	0	0

## 10.1.1 Overzicht van baten en lasten in euro's

Omschrijving programma	Raming begrotingsjaar vóór wijziging			Raming begrotingsjaar ná wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2. Programma Bedrijvigheid	-	200.000	- 200.000	-	450.000	- 450.000	-	385.890	- 385.890
3. Programma Arbeidsmarkt	-	165.000	- 165.000	-	219.812	- 219.812	-	203.164	- 203.164
4. Programma Zorg voor jong en oud	-	120.000	- 120.000	-	120.000	- 120.000	-	97.083	- 97.083
4a. Programma Jeugdhulp	660.035	66.959.913	- 66.299.878	-	72.200.986	- 72.200.986	-	70.830.073	-70.830.073
5. Programma Veiligheid	-	75.000	- 75.000	-	75.000	- 75.000	-	20.996	- 20.996
6. Programma Milieu	-	60.000	- 60.000	-	93.800	- 93.800	-	75.261	- 75.261
7. Programma Ruimte & Bereikbaarheid	120.000	350.000	- 230.000	120.000	560.741	- 440.741	93.321	480.203	- 386.882
8. Programma Organisatie & Strategie	2.500	414.500	- 412.000	103.631	519.612	- 415.981	101.131	624.484	- 523.353
<b>Subtotaal programma's</b>	<b>782.535</b>	<b>68.344.413</b>	<b>- 67.561.878</b>	<b>223.631</b>	<b>74.239.951</b>	<b>- 74.016.320</b>	<b>194.452</b>	<b>72.717.154</b>	<b>- 72.522.702</b>
<b>Algemene dekkingsmiddelen</b>									
Lokale Heffingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Algemene uitkeringen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividend	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo van de financieringsfunctie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige algemene dekkingsmiddelen	67.560.604	-	67.560.604	73.465.693	-	73.465.693	72.724.780	-	72.724.780
<b>Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten</b>	<b>68.343.139</b>	<b>68.344.413</b>	<b>-1.274</b>	<b>73.689.324</b>	<b>74.239.951</b>	<b>- 550.627</b>	<b>72.919.232</b>	<b>72.717.154</b>	<b>202.078</b>

**Toevoeging/onttrekking aan reserves:**

	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2. Programma Bedrijvigheid	-	-	-	250.000	-	250.000	250.000	-	250.000
3. Programma Arbeidsmarkt	-	-	-	54.812	-	54.812	54.812	-	54.812
4. Programma Zorg voor jong en oud	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4a. Programma Jeugdhulp	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Programma Veiligheid	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Programma Milieu	-	-	-	33.800	-	33.800	33.800	-	33.800
7. Programma Ruimte & Bereikbaarheid	-	-	-	210.741	-	210.741	210.741	-	210.741
8. Programma Organisatie & Strategie	1.274	-	1.274	1.274	-	1.274	1.274	-	1.274
<b>Subtotaal mutaties reserves</b>	<b>1.274</b>	-	<b>1.274</b>	<b>550.627</b>	-	<b>550.627</b>	<b>550.627</b>	-	<b>550.627</b>
<b>Gerealiseerd resultaat</b>	<b>68.344.413</b>	<b>68.344.413</b>	-	<b>74.239.951</b>	<b>74.239.951</b>	-	<b>73.469.859</b>	<b>72.717.154</b>	<b>752.705</b>

## 10.1.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 2016

### *Algemeen*

Regio Hart van Brabant is een overlegplatform waarbinnen de deelnemende gemeenten de regionale samenwerkingsmogelijkheden op velerlei gebied onderling bespreken en daaraan vormgeven, omdat de samenhang van een aantal strategische en ordenende taken daarom vraagt.

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar het jaarverslag.

### *Wettelijke voorschriften*

Regio Hart van Brabant is een openbaar lichaam op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) waarin acht gemeenten op vrijwillige basis samenwerken.

Voor de verslaggeving van gemeenschappelijke regelingen is vanaf 2004 het Besluit begroting en verantwoording (BBV) provincies en gemeenten van kracht. De jaarrekening is conform deze voorschriften samengesteld.

### *Waarderingsgrondslagen*

De jaarrekening wordt opgemaakt met inachtneming van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. De activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarden.

### *Grondslagen voor resultaatbepalingen*

In de exploitatierekening worden de lasten en baten verantwoord die voortvloeien uit de activiteiten van Regio Hart van Brabant.

De lasten en baten worden toegerekend naar het boekjaar waarop ze betrekking hebben en waarin de prestaties zijn geleverd.

### *Resultaat 2016*

De jaarrekening 2016 van Regio Hart van Brabant sluit met een voordelig resultaat voor bestemming van € 202.078, op reserves is reeds een bedrag van € 550.627 gemuteerd (onttrokken aan reserves) waardoor een nog te bestemmen resultaat van € 752.705 voordelig resteert. Dit is als nog te bestemmen op de balans gepresenteerd. Een voorstel tot bestemming is in paragraaf 10.3.2 in de jaarrekening opgenomen.

### 10.1.3 Toelichting op de balans per 31 december

ACTIVA	2016	2015
	€	€
VLOTTENDE ACTIVA		
UITZETTINGEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR		
<u>Vorderingen op Openbare Lichamen</u>		
Gemeenten inzake doorschuif BTW	725.217	511.827
Gemeente Heusden	-	75.000
Gemeente Goirle, resultaat jeugdhulp 2016	169.505	-
Gemeente Dongen, resultaat jeugdhulp 2016	615.784	-
Gemeente Gilze Rijen, resultaat jeugdhulp 2016	495.764	-
Gemeente Oisterwijk, resultaat jeugdhulp 2016	584.105	-
Gemeente Waalwijk, resultaat jeugdhulp 2016	257.734	-
Bijdrage NP Loonse en Drunense duinen	9.023	7.151
	<b>2.857.132</b>	<b>593.978</b>

#### BTW

De betaalde btw in het boekjaar wordt na afloop van het boekjaar door de deelnemende gemeenten via de doorschuifregeling gecompenseerd.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Nederlandse Staat schatkistbankieren	28.413.994	13.013.538
<b>Totaal einde boekjaar</b>	<b>28.413.994</b>	<b>13.013.538</b>

Het kabinet heeft het schatkistbankieren ingevoerd. Dit betekent voor decentrale overheden, waaronder gemeenschappelijke regelingen als Regio Hart van Brabant, dat zij hun overtollige liquide middelen moeten aanhouden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Schatkistbankieren krijgt een wettelijke basis in de wet Financiering decentrale overheden (Fido). Het ministerie vergoedt een rente over de tegoeden die bij de schatkist gestald zijn. Praktisch betekent dit voor Regio Hart van Brabant dat alle overtollige liquide middelen boven de drempel van € 513.000 (op basis van begroting 2016) worden gestald bij de schatkist zolang deze niet benodigd zijn.

Aangezien de ontvangsten groter waren dan de uitgaven ontstonden liquiditeitsoverschotten. Deze werden afgestort in de schatkist. In 2016 is het drempelbedrag niet overschreden. Per 1 januari 2016 bedroeg het banktegoed, dat in de schatkist gestort was € 13 mln. Aan het einde van het jaar was dit bedrag opgelopen tot ruim € 28 mln.

Onderstaand een overzicht van de overschrijdingen per kwartaal.

<b>Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)</b>					
		Verslagjaar	2016		
(1)	Drempelbedrag	513			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
<b>(2)</b>	<b>Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen</b>	<b>243</b>	<b>161</b>	<b>118</b>	<b>100</b>
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	270	352	395	413
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

	<b>2016</b>	<b>2015</b>
	€	€
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen		
Rekening-courant gemeente Tilburg inzake uitvoering taken	-	326.614
Rekening-courant gemeente Loon op Zand inzake BWS	-	62.476
<b>Totaal einde boekjaar</b>	<b>-</b>	<b>389.090</b>
NTO van zorgleveranciers	1.063.976	3.692.746
Stichting Midpoint	25.392	-
Waterschappen Subsidie Vitaal Leisure Landschap	-	20.000
<b>Totaal einde boekjaar</b>	<b>1.089.368</b>	<b>3.712.746</b>
<b>LIQUIDE MIDDELEN</b>		
Rabobank t.b.v. Regio Hart van Brabant (rekening courant)	-	17.538
BNGbank t.b.v. Regio Hart van Brabant schatkistbankieren	99.975	99.988
<b>Totaal einde boekjaar</b>	<b>99.975</b>	<b>117.526</b>

Toelichting op de balans per 31 december		
PASSIVA	2016	2015
	€	€
VASTE PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve		
Doel: De algemene reserve behoort tot het eigen vermogen van de gemeenschappelijke regeling en heeft als doel:		
1. Het opvangen van onvoorziene financiële tegenvallers (bufferfunctie).		
2. Het opvangen van rekeningtekorten.		
3. Het afdekken van begrotingstekorten, voor zover op basis van de meerjarenraming blijkt dat deze niet van structurele maar van incidentele aard zijn.		
De algemene reserve mag maximaal 10% zijn van de begroting van volgend jaar (exclusief lasten jeugdhulp)		
Saldo begin boekjaar	258.726	18.043
<i>Toevoegingen in het boekjaar</i>		
- Bestemming resultaat	1.314	41.957
- Bijdrage Leisure ontwikkelfonds	-	100.000
- Uitbreiding Logistiek loopvermogen	-	100.000
- Dotatie	-	28.726
	260.040	288.726
<i>Onttrekkingen in het boekjaar</i>		
- Onttrekking primaire begroting	1.274	-
- Onttrekking Leisure ontwikkelfonds	100.000	-
- Onttrekking Logistiek Loopvermogen	100.000	-
Onttrekkingen in het boekjaar i.v.m. bereiken maximale omvang algemene reserve in 2014:		
Toevoeging aan bestemmingsreserve Werkagenda	-	30.000
Saldo einde boekjaar	58.766	258.726



	<b>2016</b>	<b>2015</b>
<b>Bestemmingsreserve Werkagenda</b>		
Doel: De bestemmingsreserve Werkagenda heeft als doel om wanneer nodig uit te kunnen putten als de beoogde activiteiten, die nodig zijn om de ambities uit de werkagenda te verwezenlijken, meer budget vergen dan oorspronkelijk begroot. Daarnaast kunnen via deze reserve niet benutte budgetten van het ene jaar overgeheveld worden naar het andere jaar.		
Saldo begin boekjaar	21.615	21.615
Toevoegingen in het boekjaar:		
- Bestemming resultaat	349.353	266.842
- Overboeking van Algemene reserve	-	30.000
Onttrekkingen in het boekjaar:		
- Onttrekking ten behoeve van programma 2, 3, 6, 7 en 8	349.353	296.842
<b>Saldo einde boekjaar</b>	<b>21.615</b>	<b>21.615</b>
<b>Reserves BWS</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
Doel: De bestemmingsreserve BWS is een reserve waarin het resterende deel van de gelden Besluit Woning gebonden Subsidies zijn aangehouden voor het opvangen van nagekomen afwikkelingen van deze inmiddels verlopen regeling.		
Risicoreserve begin boekjaar	62.476	53.950
Onttrekking reserve	-	786
Vrijval verplichting BWS	-	9.312
<b>Risicoreserve einde boekjaar</b>	<b>62.476</b>	<b>62.476</b>
<b>Reserve Overheveling</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
Doel: De bestemmingsreserve Overheveling is een reserve om overgebleven budgetten van het ene dienstjaar over te hevelen naar het volgend dienstjaar ter dekking van uitgaven in het volgend dienstjaar.		
Reserve overheveling	-	40.805
Onttrekking	-	40.805
Toevoeging	-	-
<b>Reserve overheveling</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Nog te bestemmen resultaat boekjaar	752.705	350.667
Het resultaat 2016 overige activiteiten ad € 752.705 is ter nadere besluitvorming over de bestemming afzonderlijk op de balans gepresenteerd.		

Toelichting op de balans per 31 december		2016	2015
		€	€
<b>VLOTTENDE PASSIVA</b>			
<b>NETTO-VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR</b>			
Overige schulden		<b>2016</b>	<b>2015</b>
Crediteuren		2.322.668	4.903.295
Nog te betalen aan gemeenten inzake teruggave overschot jaarrekening 2014		-	157.908
Nog te betalen kosten werkagenda		172.660	-
Nog te betalen aan deelnemende gemeenten		2.790.162	92.521
Nog te betalen bedragen aan zorgaanbieders		26.279.417	11.979.670
<b>Totaal einde boekjaar</b>		<b>31.564.907</b>	<b>17.133.394</b>
Waarborgen en garanties			
Regio Hart van Brabant heeft geen waarborgen of garanties aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekt.			

#### NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

De gemeenschappelijke Regeling heeft een gastheerovereenkomst getekend met de gemeente Tilburg voor het verzorgen van de administratie en de bankzaken van de Gemeenschappelijke Regeling. Voor deze werkzaamheden zal de Gemeenschappelijke Regeling een vaste jaarlijkse vergoeding betalen. Het bedrag van de vergoeding zal jaarlijks in overleg tussen de Gemeenschappelijke Regeling en de gemeente Tilburg worden vastgesteld op basis van een uitvoeringsbegroting. In 2016 is de bijdrage vastgesteld op € 1.364.000.

## 10.1.4 Toelichting op de staat van baten en lasten

REGIO HART VAN BRABANT

BATEN	Begroting na wijziging 2016 €	Werkelijk 2016 €	Werkelijk 2015 €
<b>4a. Programma Jeugdhulp</b>			
Bijdrage deelnemende gemeenten	72.200.986	71.460.073	69.152.766
Ouderbijdrage Jeugdhulp CAK	-	-	162.273
<b>7. Programma Ruimte en bereikbaarheid</b>			
Cofinanciering provincie en waterschappen	120.000	65.000	120.000
Ondersteuning Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen	-	9.023	9.023
Project Tatra	-	19.298	6.632
In 2016 was de verwachting dat men voor het gehele jaar subsidie voor Vitaal Leisure Landschap van de provincie Noord-Brabant zou ontvangen, dit was echter maar een half jaar. De extra inkomsten op het project Tatra en NP Loonse en Drunense Duinen betreft gemeentelijke en grens-overschrijdende bijdragen.			
<b>8. Programma Organisatie en Strategie</b>			
Bijdrage deelnemende gemeenten	1.264.707	1.264.707	1.260.726
REAP	101.131	101.131	176.466
Renteopbrengsten bank	-	-	-
Bijdrage uitvoering BWS	2.500	-	-
Rente rekening-courant			
Vrijval verplichtingen BWS	-	-	9.312
<b>Totaal</b>	<b>73.689.324</b>	<b>72.919.232</b>	<b>70.897.198</b>

LASTEN	Begroting na wijziging	Werkelijk	Werkelijk
	2016 €	2016 €	2015 €
<b>2. Programma Bedrijvigheid</b>			
Faciliteren Leisure Boulevard	95.000	108.714	82.915
Faciliteren Aerospace & Maintenance Cluster	50.000	-	30.000
Leisure loket	5.000	34.804	6.301
Logistics Cities	50.000	29.712	35.000
Faciliteren Care Avenue	50.000	30.000	29.382
Logistiek Loopvermogen	100.000	82.660	-
Leisure ontwikkelfonds	100.000	100.000	-
<i>Totaal programma Bedrijvigheid</i>	<b>450.000</b>	<b>385.890</b>	<b>183.598</b>
<b>3. Programma Arbeidsmarkt</b>			
Aanpak Jeugdwerkloosheid	50.000	53.938	47.875
Arbeidsprogramma, werkbedrijf/ baanafspraken	104.812	84.226	71.648
Internationalisering - Expat Center South	50.000	45.000	45.600
Doorontwikkeling Reshoring	15.000	20.000	7.475
Actielijnen innovatie	-	-	-
<i>Totaal programma arbeidsmarkt</i>	<b>219.812</b>	<b>203.164</b>	<b>172.598</b>
<b>4. Programma Zorg voor Jong en Oud</b>			
Decentralisatie Jeugdzorg	-	10.344	-
Transitie AWBZ naar WMO	-	1.721	79
AWBZ	120.000	85.018	51.392
<i>Totaal programma Zorg voor Jong en Oud</i>	<b>120.000</b>	<b>97.083</b>	<b>51.471</b>
<b>4a. Jeugdhulp</b>			
Bovenlokale uitvoeringskosten	1.363.605	1.363.605	1.397.111
Reservering bovenlokale risico's	1.866.063	-	-
Bovenlokale innovatie	2.239.276	1.142.478	185.208
Landelijke inkoop (VNG)	3.508.200	3.547.787	3.250.764
Bureau jeugdzorg incl. LWI Justieel	11.427.476	11.058.010	11.200.394
Jeugdzorgplus	4.168.509	3.294.278	4.168.509
Jeugdzorg (ZIN)	47.627.857	50.423.915	49.679.102
<i>Totaal programma Jeugdhulp</i>	<b>72.200.986</b>	<b>70.830.073</b>	<b>69.315.039</b>

<b>5. Programma Veiligheid</b>			
Districtelijke driehoek	75.000	20.996	- 9.742
<i>Totaal programma Veiligheid</i>	<b>75.000</b>	<b>20.996</b>	<b>- 9.742</b>
<b>6. Programma Milieu</b>			
Werkbudget regionale duurzaamheid	33.800	36.461	14.223
Stimuleren Energiecoöperaties	60.000	38.800	5.000
<i>Totaal programma Milieu</i>	<b>93.800</b>	<b>75.261</b>	<b>19.223</b>
<b>7. Programma Ruimte en bereikbaarheid</b>			
Vitaal Leisure Landschap	410.741	358.048	168.291
Wonen	50.000	32.534	26.692
Project TATRA (CIP-project)	-	183	29.876
Verordening Ruimte	50.000	32.038	11.350
Ondersteuning Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen	50.000	57.400	28.337
Uitvoering regionale ruimtelijk	-	-	2.975
<i>Totaal programma Ruimte en bereikbaarheid</i>	<b>560.741</b>	<b>480.203</b>	<b>267.521</b>
<b>8. Programma Organisatie en Strategie</b>			
Personeelskosten	225.000	269.413	204.843
Apparaatskosten	45.000	64.799	14.952
Secretariaatskosten	11.500	5.393	5.448
Specialistische dienstverlening	15.000	67.046	126.729
Onvoorzien	3.981	-	-
REAP	101.131	101.131	176.466
Uitvoering BWS via gemeente Loon op Zand	3.000	-	328
Radendagen	20.000	23.594	24.185
Communicatie	20.000	39.072	29.282
Servicepunt externe financiering	30.000	27.731	35.141
Social Innovation tour	5.000	10.956	4.495
Hart van Brabantdagen	20.000	14.977	20.619
Hart van Brabant thema-avonden	15.000	-	4.730
Hart van Brabant award	5.000	372	-
<i>Totaal programma Bestuur en algemeen management</i>	<b>519.612</b>	<b>624.484</b>	<b>647.218</b>

De overschrijding op dit programma wordt veroorzaakt door een langdurig ziektegeval waardoor extra inhuurcapaciteit noodzakelijk was. Daarnaast is specialistische inhuur noodzakelijke gebleken voor de gevolgen van de invoering van de Vennootschapsbelasting, democratische legitimatie en begroting 2017.

<b>Totaal</b>	<b>74.239.951</b>	<b>72.717.154</b>	<b>70.646.926</b>
<b>Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten</b>	<b>- 550.627</b>	<b>202.078</b>	<b>250.272</b>
<b>Mutaties in reserves</b>	<b>Begroting na wijziging</b>	<b>Werkelijk</b>	<b>Werkelijk</b>
	<b>2016</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
	<b>€</b>	<b>€</b>	<b>€</b>
<i>2. Programma Bedrijvigheid</i>			
Toevoeging Algemene Reserve	-	-	- 200.000
Onttrekking Algemene Reserve	200.000	200.000	-
Onttrekking reserve Werkagenda	50.000	50.000	30.988
<i>3. Programma Arbeidsmarkt</i>			
Onttrekking reserve Werkagenda	54.812	54.812	52.410
<i>6. Programma Milieu</i>			
Onttrekking reserve Werkagenda	33.800	33.800	-
<i>7. Programma Ruimte en bereikbaarheid</i>			
Onttrekking reserve Werkagenda	210.741	210.741	183.444
<i>8. Programma Organisatie en Strategie</i>			
Toevoeging Algemene Reserve	-	-	- 28.726
Onttrekking Algemene Reserve	1.274	1.274	30.000
Toevoeging reserve overheveling	-	-	-
Onttrekking reserve overheveling	-	-	40.805
Toevoeging aan de risicoreserve BWS	-	-	- 9.311
Onttrekking aan de risicoreserve BWS	-	-	785
<b>Totaal resultaatbestemmingen</b>	<b>550.627</b>	<b>550.627</b>	<b>100.395</b>
<b>NOG TE BESTEMMEN</b>	<b>-</b>	<b>752.705</b>	<b>350.667</b>

## Toelichting op de baten

Ontvangen bijdragen 2016 (Werkagenda)		2016	2015
	Inwoners	Bijdrage	Bijdrage
Dongen	25.395	76.185	76.077
Gilze en Rijen	26.065	78.195	78.159
Goirle	23.014	69.042	69.333
Hilvarenbeek	15.042	45.126	45.276
Loon op Zand	22.960	68.880	69.246
Oisterwijk	25.732	77.196	77.388
Tilburg	211.648	634.944	630.756
Waalwijk	46.713	140.139	139.491
<b>Subtotaal</b>	<b>396.569</b>	<b>1.189.707</b>	<b>1.185.726</b>
Heusden		75.000	75.000
<b>Totaal</b>		<b>1.264.707</b>	<b>1.260.726</b>

Ontvangen bijdragen 2016 (Jeugdhulp, inclusief teruggave)		2016	2015
		Bijdrage	Bijdrage
Dongen		3.109.785	3.044.819
Gilze en Rijen		3.567.432	3.529.260
Goirle		4.374.004	3.753.626
Heusden		4.284.256	5.337.360
Hilvarenbeek		1.158.411	1.103.443
Loon op Zand		2.695.636	3.132.502
Oisterwijk		4.193.605	4.177.746
Tilburg		41.852.710	39.499.851
Waalwijk		6.224.234	5.574.159
<b>Totaal</b>		<b>71.460.073</b>	<b>69.152.766</b>

## Resultaat bestemming

Totaal resultaat vóór bestemming	122.705	V 250.272
Mutaties in de reserve		
- Mutatie reserve BWS	-	8.526
- Mutatie reserve Werkagenda	349.353	268.116
- Mutatie reserve Algemene reserve	201.274	200.000
- Mutatie reserve overheveling	-	40.805
<b>Nog te bestemmen</b>	<b>V 752.705</b>	<b>V 350.667</b>

## 10.2 Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen

Met ingang van 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. Hieruit volgt de verplichting om in de jaarrekening 2016 melding te maken van:

- | alle (gewezen) topfunctionarissen en hun bezoldiging
- | overige medewerkers in dienst van de gemeente welke de norm overschrijden
- | uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband van alle topfunctionarissen en van alle andere medewerkers indien deze uitkering de norm overschrijdt.

De maximale bezoldiging voor 2016 volgens de WNT bedraagt € 179.000. In dit bedrag is inbegrepen de beloning, belastbare kostenvergoedingen, voorzieningen voor beloning op termijn (m.n. pensioenpremie). Toetsing aan de norm vindt plaats naar rato van omvang fte en duur dienstverband in het jaar.

Voor de gemeenschappelijke regeling Regio Hart van Brabant is de functie lid van het algemeen en dagelijks bestuur als topfunctionaris aangemerkt binnen de WNT. De leden van het algemeen en dagelijks bestuur zijn genoemd in onderstaande tabel. De functie is onbezoldigd. Ook waren er geen uitkeringen wegens einde dienstverband.

### Toezichthoudende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	<b>P. Noordanus</b>	<b>N. Kleingeld</b>	<b>M. Starmans -Gelijns</b>
Burgemeester van gemeente	Tilburg	Waalwijk	Dongen
Functiegegevens	Voorzitter AB / Lid DB	Vicevoorzitter AB / Lid DB	Lid AB / Lid DB
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	26.850	17.900	17.900
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.



<i>bedragen x € 1</i>	<b>J. Boelhouwer</b>	<b>M. Rijdsdorp</b>	<b>M. Stappershoef</b>
Burgemeester van gemeente	Gilze en Rijen	Goirle	Goirle
Functiegegevens	Lid AB	Lid AB / Lid DB	Lid AB
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 15/9	28/9 - 31/12
Individueel WNT-maximum	17.900	12.679	4.475
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

<i>bedragen x € 1</i>	<b>J. Hamming</b>	<b>R. Palmén</b>	<b>W. Luijendijk</b>
Burgemeester van gemeente	Heusden	Hilvarenbeek	Loon op Zand
Functiegegevens	Lid AB / Lid DB	Lid AB	Lid AB
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	17.900	17.900	17.900
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

<i>bedragen x € 1</i>	<b>H. Janssen</b>
Burgemeester van gemeente	Oisterwijk
Functie(s)	Lid AB
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	17.900
Bezoldiging	
Beloning	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Subtotaal	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	-
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.

## 10.3 Overige gegevens

### 10.3.1 Algemene reserve

In artikel 29, lid 7, van de gemeenschappelijke regeling is bepaald dat de omvang van de algemene reserve ten hoogste 10% mag omvatten van de begroting van het jaar, volgend op het jaar waarop de rekening betrekking heeft (exclusief lasten jeugdhulp).

De omvang van de algemene reserve per 31 december 2016 is niet hoger dan de vastgestelde maximale omvang.

De becijfering daarvan is als volgt:

	2016	2015
Saldo algemene reserve bij afsluiting van het voorgaande boekjaar	€ 60.040	€ 60.000
Reeds in 2016 door AB besloten dotatie en onttrekking aan algemene reserve	€ 1.274 -/-	€ 198.726
Bij: nog te bestemmen resultaat	€ 122.705	€ 350.667
Omvang algemene reserve na toevoeging te bestemmen resultaat	€ 181.471	€ 639.393
Voorstel storting in reserve werkagenda	€ 122.000 -/-	€ 349.353 -/-
Voorstel terug storting deelnemende gemeenten	-	-
Reeds in 2015 besloten overheveling van budget	-	€ 200.000 -/-
Omvang algemene reserve na voorstel	€ 59.471	€ 60.040
Maximale omvang van algemene reserve mag 10% zijn van de begroting van volgend jaar (exclusief lasten jeugdhulp)	€ 163.600	€ 138.450
Overschrijding van de maximale omvang	n.v.t.	n.v.t.

## 10.3.2 Voorstel resultaatbestemming

Aan het algemeen bestuur zal worden voorgesteld van het te bestemmen resultaat € 122.000 toe te voegen aan de reserve werkagenda ten behoeve van de begroting 2017 en € 705 toe te voegen aan de algemene reserve.

Daarnaast stelt het Algemeen Bestuur voor om € 630.000 toe te voegen worden aan de begroting 2017 ten behoeve van innovatiemiddelen Jeugdhulp.

### Overhevelingsvoorstel:

Het AB besluit ten behoeve van de dekking van de kosten die ermee gepaard gaan, voor:

- | Logistiek Loopvermogen, € 80.000;
- | Regionale energiestrategie, € 10.000;
- | Begeleiding subsidie aanvraag energieneutrale woningen € 5.000;
- | Rest opdracht BRO, regionale detailhandelsfoto € 12.500;
- | Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen, € 14.500.

via de reserve werkagenda toe te voegen aan de begroting 2017.

### Ad. 1) Logistiek Loopvermogen

In 2016 is extra loopvermogen voor de uitvoering van het programma 'Logistiek' georganiseerd. Dit loopvermogen is gericht op het versterken van de business development capaciteit en is voor de coördinatie bij Logistiek Midden-Brabant. Vanwege de goede resultaten in 2016 wordt deze werkwijze op verzoek van het wethouderoverleg Economische Zaken voortgezet in 2017.

### Ad. 2) Regionale energiestrategie

In 2016 is een pilot gestart vanuit de VNG, regio Hart van Brabant is één van de regio's die daaraan deelneemt. Het project loopt door in 2017 en deze middelen zijn nodig om bijeenkomsten te kunnen faciliteren.

### Ad. 3) Subsidie-aanvraag energieneutrale woningen

Binnen het werkveld energie doet zich een kans voor om subsidie te krijgen via een OP-Zuid-aanvraag voor de regionale deal "Op weg naar energieneutrale woningen in Hart van Brabant". Bij honorering van de aanvraag leidt dit tot een verdubbeling van het budget met € 200.000 tot totaal € 400.000. De inleg vanuit Midden-Brabant bestaat uit € 100.000 vanuit het VNG-budget voor de regio, dat door gemeente Tilburg beheerd wordt, plus € 100.000 inleg door de gemeente Tilburg zelf. Voor deskundige voorbereiding en begeleiding van die aanvraag is eind 2016 het bedrijf ERAC hiervoor gevraagd. De kosten van deze ondersteuning lopen door in 2017.

**Ad. 4) Kosten onderzoek BRO regionale detailhandelsfoto**

Op initiatief van de portefeuillehouderoverleggen Ruimtelijke Ordening & Volkshuisvesting respectievelijk Economische Zaken & Recreatie en Toerisme, is bureau BRO in 2016 gestart met de actualisatie van de regionale detailhandelsfoto uit 2013. Daarbij is expliciet aandacht gevraagd voor de aspecten relatie detailhandel-leisure en trends en ontwikkelingen in de 'traditionele' PDV-branches (m.n. auto, bouwmarkten). De totale opdrachtsom bedraagt € 14.500; daarvan is € 2.000 in 2016 gefactureerd. In 2017 loopt de opdracht door en wordt deze afgerond.

**Ad. 5) Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen**

De financiële middelen voor het NPLLD lopen via de begroting van Regio Hart van Brabant. Onlangs is geconstateerd dat deze middelen niet altijd juist geormerkt zijn overgeheveld de afgelopen jaren en dit wel had moeten gebeuren. Deze overheveling is een correctie hiervoor.



# 11. Vaststellingsbesluit

Vastgesteld door het algemeen bestuur van Regio Hart van Brabant  
Tilburg, ... juli 2017,

Mr. P.G.A. Noordanus  
Voorzitter Regio Hart van Brabant

S.P.F. Kapitein  
Programmamanager Regio Hart van Brabant

